

รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์
พระราชา สำหรับครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

รหัสนักวิจัย 02406
นางฉวีวรรณ ไชยพิเศษ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

โครงการวิจัยแลกเปลี่ยน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ประจำปีงบประมาณ 2561

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
	คำถามการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	7
	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
	รูปแบบและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ	12
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา	23
	การนิเทศและกระบวนการนิเทศการศึกษา	31
	การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม	55
	แนวคิดศาสตร์พระราชา : เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา	63
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
บทที่ 3	วิธีดำเนินการศึกษา	69
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	70
	กรอบการดำเนินการวิจัย	71
	ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการใน การนิเทศเพื่อส่งเสริม	71
	ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ	77
	ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ	87
ภาคผนวก	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

การศึกษามีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งถ้าคนในประเทศได้รับการพัฒนา ย่อมเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ครู ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนในทุกด้าน ซึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 75 กำหนดให้ “รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ จ.ด้านการศึกษา (3)ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เล่ม 134, 2560 หน้า 19,79-80) อีกทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ได้ระบุหลักการสำคัญ 1) ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” บูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณและมีระบบคุ้มกันและบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564, 2559 หน้า 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (Children Center)

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ 1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน 3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา 4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง 5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เรียนรู้ และ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และ บุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ อีกทั้งมาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, หน้า .....

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มี

ความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ พร้อมกันนี้ได้กำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง...
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข อีกทั้งระบุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 8 ประการ ได้แก่ 1)รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, 2551 หน้า 4-5, 7) นอกจากนี้ ยังได้ระบุมাত্রฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, 2551 หน้า 132, 138-147)

จากการศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติในปัจจุบัน ที่เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนให้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดี ทำให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากหลักศีลธรรม จริยธรรมที่ดีงามตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาความย่อหย่อนของคุณธรรมจริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทย อาทิเช่น ปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาหย่าร้าง ปัญหานักเรียนตีกัน ปัญหาการรักร่วมเพศ การหลงมัวเมาในอบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจ ขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต ฟุ่มเฟือย และอื่น ๆ อีกมากมาย ดังที่ พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีแก่พสกนิกรไทย ดังนี้

“...ระยะนี้บ้านเมืองของเราพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้น ด้วยสังคมของเราเสื่อมทรามไปในทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตกว่า ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด ปัจจุบันนี้ แม้ว่าเราจะอยู่ท่ามกลางความเจริญรุดหน้าแห่งยุคปัจจุบันอย่างไร เราก็ทอดทิ้งการศึกษาทางด้านจิตใจ และศีลธรรมจรรยาไม่ได้ ตรงข้ามเราควรจะเอาใจใส่สั่งสอนกันให้นักแน่นทั่วถึงยิ่งขึ้นเพื่อให้มีความคิดความเข้าใจถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมที่วิวัฒนาการไปไม่หยุดยั้ง เราจะต้องสอนทั้งสองอย่าง สอนวิทยาการทำมาหาเลี้ยงชีพ นี่หมายความว่ามีความรู้ทางวัตถุ และต้องรู้จักควบคุมจิตใจ ควบคุมสติของตัวให้ เราสามารถใช้ความรู้ทางด้านวัตถุเพื่อประโยชน์ของตนเอง ถ้าไม่รู้จักควบคุมความรู้ที่มีในวัตถุ ก็อาจเกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ในที่สุดก็เป็นความเดือดร้อนต่อตนเอง...” (อ้างอิง.....)

ในปี พ.ศ.2555 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อดำเนินงานในกองทุนนี้ ทรงมีพระราชประสงค์ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” ได้พระราชทานหลัก 3 ประการในเรื่องครูและนักเรียน ดังนี้ 1) ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู 2) ให้ครูสอนเด็กให้มีน้ำใจกับเพื่อน เช่น ไม่ควรแนะนำให้เด็กแข่งกันเอาที่ 1 - 2 ของชั้นแต่ให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยติวเพื่อน ๆ ที่เรียนช้า เพราะทุกคนต้องแข่งขันกับตนเอง และ 3) ให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำเป็นหมู่ เพื่อพวกเขาจะได้เห็นคุณค่าของความสามัคคี (โรงเรียนคุณธรรม, 2559 หน้า 42)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมนำพระราชกระแสพระบรมราโชวาทพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เข้าสู่ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาภายใต้ “ ศาสตร์พระราชา ” โดยคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบให้โครงการสืบสานศาสตร์พระราชาเป็นโครงการสำคัญของรัฐบาล และให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ รวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ข้าราชการ และประชาชนได้เรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อสืบสานน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 หน้า 25) นอกจากนี้ คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยังเสนอแนะให้กระทรวงศึกษาธิการ บริหารโครงการเพื่อดำเนินการสืบสานศาสตร์พระราชา โดยให้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการสืบสานศาสตร์พระราชาให้เป็นระบบ จัดทำโครงการครูสืบสานศาสตร์พระราชา เพื่อให้เป็นกลุ่มที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ของศาสตร์พระราชาสู่สถาบันการศึกษาและนักเรียน จัดทำและดำเนินการโครงการส่งเสริมการอ่านสืบสานศาสตร์พระราชา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชาติ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และให้หลักสูตรมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชามาให้เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมให้โรงเรียนมีห้องสมุดศาสตร์พระราชา

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา ในเรื่องการเรียนรู้ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท เพื่อสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ดีแก่กลุ่มเยาวชนและนักศึกษา ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ และได้จัดทำโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยในระยะแรกกระทรวงศึกษาธิการได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาดำเนินการให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งใช้เป็นแนวทางในการสืบสานน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนไปสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และยั่งยืน

สำหรับสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทยนั้น ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ร่วมกับศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ได้ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจเรื่อง “สถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย” ระหว่างวันที่ 1-20 สิงหาคม 2559 พบว่า สถานการณ์ปัญหาที่มีความรุนแรงในสังคมไทย ที่วิกฤตมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชั่น รองลงมา ขาดความสามัคคี เกิดความขัดแย้งในสังคมและปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการส่งเสริมคุณธรรม พบว่า ต้องการให้ส่งเสริมด้านคุณธรรมมากที่สุด โดยเฉพาะ ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้องต่อหน้าที่และบุคคลทั่วไป และ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต รองลงมา คือ ความสามัคคี ความกตัญญูและมีสัมมาคารวะ ความมีวินัยต่อตนเองและต่อสังคม ความมีจิตสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย การมีจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และประเด็นความมีจิตอาสาพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า คุณธรรมที่เยาวชนไทยควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุดคือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามลำดับ (ที่มา <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=427>)

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการจัดทำและใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนน้อยมาก และจัดทำบ้างเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมบ้างเป็นบางครั้งและไม่ต่อเนื่อง ส่วนปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนยังพบว่ามีปัญหา โดยปัญหาที่พบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ 1) ความมีวินัย 2) ความรับผิดชอบ 3) ความสุภาพ 4) ความซื่อสัตย์ 5) ความพอเพียง 6) ความสามัคคี 7) จิตสาธารณะ 8) ความสะอาด และ 9) ความ

กัตถุญ (รายงานผลการนิเทศติดตามการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยใช้บันได 5 ชั้น สร้างสรรค์สู่ความดี, 2560 หน้า 115)

จากข้อกฎหมาย หลักการ เหตุผลและข้อมูลเชิงประจักษ์ดังกล่าวจะเห็นว่า การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังมีปัญหา และไม่สอดคล้องกับวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา จึงทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ขาดคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมที่สอดคล้องกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 23 ข้อ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน หากปล่อยไว้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตของคน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติในระยะยาวต่อไป และในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นศึกษานิเทศก์จึงเห็นว่า การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้และการนิเทศการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับ “การนิเทศการศึกษา” เป็นลำดับแรก เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือแนะนำ ชี้แนะ ลดความขัดแย้ง สร้างขวัญและกำลังใจ ให้ความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยปฏิบัติการผ่านครูเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เป็นการให้บริการทางวิชาการ สร้างความเจริญงอกงามแก่ครู อีกทั้งยังช่วยเหลือครูในการวางแผนหรือออกแบบกิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการใหม่ ๆ

เพื่อให้การปฏิบัติการนิเทศของศึกษานิเทศก์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 23 ข้อ ผู้วิจัยจึงสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เป็นไปตามวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาและหลักการทรงงานดังกล่าว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียน ให้สามารถจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมที่สอดคล้องกับหลักการทรงงาน และเป็นคนดีของสังคม ซึ่งเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” อีกทั้งสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการผลิตคนดีออกสู่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทาง ศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทาง ศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เป็นอย่างไร

2. รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ควรจะมีองค์ประกอบ และ กระบวนการอย่างไร

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ทุกโรงเรียน จำนวน 89 โรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 89 คน
  - 2) ครูผู้รับผิดชอบงานด้านคุณธรรมของโรงเรียน จำนวน 89 คน
- กำหนดให้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ การศึกษา ด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการบริหารการศึกษา และ ด้านปรัชญาและศาสนา (พุทธปรัชญา จริยศาสตร์ พระพุทธศาสนา) รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ ประชากรได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ปีการศึกษา 2561 ทุกโรงเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ได้มา

จากการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Selection) เฉพาะโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วม อำเภอละ 2 โรงเรียน รวมจำนวน 10 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน10 คน ครูผู้สอนจำนวน 30 คน และนักเรียน จำนวน 645 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน เนื้อหาประกอบด้วย 1) สภาพการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน 2) ปัญหาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน และ 3) ความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ เนื้อหา ได้แก่ กระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ เนื้อหา ได้แก่ เทคนิคและวิธีการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมของครูในโรงเรียน ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-30 เดือนพฤษภาคม 2561 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 30 วัน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เดือนมิถุนายน - กันยายน 2561 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 120 วัน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน 2561 - มกราคม 2562 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 90 วัน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) คุณภาพในการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต

4 2) คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 และ 3) ความมีคุณธรรมพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ที่ดีและมีประสิทธิภาพ สำหรับศึกษานิเทศก์นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศผู้บริหารโรงเรียนและครู ทั้งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 และนอกสังกัด
2. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทาง ศาสตร์พระราชา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล
3. ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
4. นักเรียนมีคุณธรรมพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด มีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการนิเทศ หมายถึง กระบวนการนิเทศตามวิธีการแห่งศาสตร์พระราชาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) เข้าใจปัญหา 2) ศึกษาแนวทาง 3) สร้างความตระหนัก 4) สม่ครใจพัฒนา 5) นำพาปฏิบัติ 6) พินิจดูผลงาน เสริมแรงใจ ให้รางวัล

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดไปยังผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งกิจกรรมที่กำหนดในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูที่สื่อให้ผู้เรียนได้เห็นและเรียนรู้จากตัวแบบ ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณธรรมตามหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและการปฏิบัติตน ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติและค่านิยมที่ดี ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดี มีพฤติกรรมเชิงบวก และนำหลักการทรงงานมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

คุณธรรม หมายถึง คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ 8 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 23 ข้อ

ศาสตร์พระราชา หมายถึง องค์ความรู้และภูมิปัญญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่าง ๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะ พัฒนา ป้องกันหรือแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกร และส่งผลให้มนุษยชาติทั้งปวง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน

วิธีการแห่งศาสตร์พระราชา หมายถึง วิธีปฏิบัติงานที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของประเทศ คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

แนวทางศาสตร์พระราชา หมายถึง แนวทางในการดำเนินงานตามวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 23 ข้อ

ครู หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 4 โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นข้าราชการครูหรือไม่ และให้หมายความรวมถึงผู้บริหารโรงเรียนด้วยในกรณีที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสอน อำนวยความสะดวกและส่งเสริมสนับสนุนการสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. รูปแบบและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
  - 1.1 ความหมายของรูปแบบ
  - 1.2 ประเภทของรูปแบบ
  - 1.3 ลักษณะของรูปแบบที่ดี
  - 1.4 แนวคิดการออกแบบและพัฒนารูปแบบ
  - 1.5 การตรวจสอบรูปแบบโดยการสัมมนาอ้างอิงโดยผู้เชี่ยวชาญ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
  - 2.1 แนวคิดการนิเทศการศึกษา
  - 2.2 ความหมายการนิเทศการศึกษา
  - 2.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
  - 2.4 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา
  - 2.5 การนิเทศและกระบวนการนิเทศการศึกษา
  - 2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา
3. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม
  - 3.1 ความหมายของคุณธรรม
  - 3.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม
    - 3.2.1 การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
(Problem-Based Learning : PBL)
    - 3.2.2 การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning)
    - 3.2.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning)
    - 3.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ
    - 3.2.5 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน
  - 3.3 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้
4. แนวคิดศาสตร์พระราชา : เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ และการพัฒนารูปแบบ ดังนี้
ความหมายของรูปแบบ ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถประมวลได้ ดังต่อไปนี้

คำศัพท์ในภาษาอังกฤษที่ใช้เรียกรูปแบบมี 2 คำ คือ Model และ Paradigm ซึ่งสังด์ อุทรานันท์ (2530 : 11) ได้อธิบายว่า ทั้ง 2 คำนี้ นำไปใช้แตกต่างกัน โดยคำว่า Model ใช้กับทฤษฎี หรือสิ่งที่เกิดขึ้นครั้งแรก แต่หากเป็นการนำไปประยุกต์ใช้ หรือดัดแปลงจากของเดิม เรียกว่า Paradigm แต่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า Model ทั้งในกรณีทฤษฎีหรือสิ่งที่เกิดขึ้นครั้งแรก และในการนำไปประยุกต์ใช้ คำว่ารูปแบบหรือ Model ตามพจนานุกรมของ Webster (1970 : 913) ได้ให้ความหมายแบ่งออกเป็น 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) แบบจำลองที่ลอกเลียนแบบย่อส่วนจากวัตถุของจริง ตัวต้นแบบ รูปแบบแรกเริ่ม แบบสมมุติ หุ่นจำลอง หุ่นขี้ผึ้ง 2) บุคคลหรือสิ่งของที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมาตรฐานของความยอดเยี่ยม 3) วิถีทางหรือแบบแผน 4) บุคคลที่เป็นแบบให้แก่ศิลปินช่างภาพ หรือนางแบบแสดงเครื่องแต่งกาย คำนี้ในภาษาไทยมีคำอื่น ๆ ที่ใช้เรียกในความหมายเดียวกันกับรูปแบบ เช่น ต้นแบบ ตัวแบบ แบบจำลอง ซึ่งนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่านได้อธิบายความหมายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง แผนผัง แผนภูมิหรือหุ่นจำลอง ซึ่งมีลักษณะการจำลองสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนขององค์ประกอบหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น (สังด์ อุทรานันท์ (2530 : 11), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 41), Stoner, Jame A. F. and Wankel, Charles. (1986 : 12) รูปแบบจึงเป็นรูปธรรมทางความคิดที่เป็นนามธรรม มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด ที่แสดงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษา หรือสิ่งที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ และความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ วิจิตรา ปัญญาชัย (2543 : 74), ทิศนา ขัมมณี (2545 : 1) สรุปว่า รูปแบบหมายถึง โครงสร้างของความคิดที่แสดงองค์ประกอบต่างๆ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น ฟอर्सและริสเซอร์ (Forcese and Richer. 1973) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การย่อหรือเลียนแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้นให้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบสามารถเข้าใจลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์นั้นรูปแบบจึงมีชื่อเรียกต่างๆกันออกไปเช่น

1. การจำแนกประเภท (Typology)
2. กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

3. การแยกเป็นชนิด (Taxonomy) เป็นต้น

คีฟ (Keeves. 1988) กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงการแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรจอยส์และเวล (Joyce and Weil. 1992) กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงตัวแทนของกรอบความสัมพันธ์ของตัวแปรให้เห็นรูปธรรมหรือหมายถึงแผนของการทำงาน (Working Plan) ซึ่งใช้ในการอธิบายกระบวนการสำคัญในเชิงปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ อิงลิสและอิงลิส (English and English. 1965) ได้ให้ความหมายของโมเดลไว้ดังนี้

1. แบบจำลองเลียนแบบของจริง
2. ตัวแบบที่เป็นแบบอย่าง
3. แบบจำลองการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆในระบบ
4. การอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในรูปของระบบสัญลักษณ์

Baldev Raj (1996) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้

รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความจำนวนหรือภาพโดยการลดทอนเวลาและเทศะทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบคือตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะวิลเลอร์ (Willer. 1999) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (Rational) ของ ระบบรูปนัย (Formal System) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

บุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่ารูปแบบ (Model) มีความหมายรูปแบบหมายถึงโครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

รัตนะ บัวสนธ์ (2552 : 124) ความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้

- 1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น
- 2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”
- 3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน รูปแบบการนิเทศ เป็นต้น

“รูปแบบการพัฒนา” สรุปลงได้ว่า กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ประเภทของรูปแบบ

Keeves (1988, อ้างถึงใน วิจิตร ปัญญาชัย 2543 : 74) จำแนกประเภท รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการอุปมาอุปไมยเทียบเคียง ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงรูปธรรม โดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบต้องมีความชัดเจน สามารถนำไปทดสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ ในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์ แสดงความสัมพันธ์ของตัวประกอบหรือตัวแปร

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ร่วมกับหลักการสร้างรูปแบบเชิงข้อความ โดยอาศัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว นามาแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร ซึ่งสามารถทดสอบได้

นักวิชาการต่างๆได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไปดังนี้ Smith (1980) จำแนกประเภทของรูปแบบออกเป็นดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริงเช่นเครื่องบินจำลองหุ่นไล่กาหุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริงเช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริงเครื่องบินจำลองที่บินได้หรือเครื่องบินฝึกบินเป็นต้นแบบจำลองชนิดนี้ใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) รูปแบบนี้พบมากที่สุดเป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อเช่นคำพรรณนาลักษณะงานคำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่นสมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

คีฟ (Keeves. 1988) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์โดยยึดแนวทางของCaplan and Tutsuoka และพัฒนาการใช้รูปแบบการศึกษาเป็น 4 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรมเช่นรูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถังนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลเข้าถังนักเรียนที่จะออกจากกระบบเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลออกจากถังดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากกระบบเป็นต้นจุดมุ่งหมายของรูปแบบก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงประชากรนักเรียนของโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษาแผนภูมิหรือรูปภาพเพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆและใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้นแต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจนแน่นอนทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบแต่อย่างไรก็ตามก็ได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้กับการศึกษาเช่นรูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผนหรือโครงการ (Schematic Models)

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นโดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษารูปแบบลักษณะนี้สามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎีเพราะสามารถนำไปทดสอบสมมติฐานได้รูปแบบทางคณิตศาสตร์นี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มมาจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์รูปแบบเชิงสาเหตุทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้วรูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรงแต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปรจากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบรูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

5.1 รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

5.2 รูปแบบเชิงสาเหตุเส้นคู่ (Non-Recursive Model) คือ รูปแบบที่แสดงถึง

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยมีทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรตัวหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงเหตุและเชิงผลพร้อมกันจึงมีทิศทางย้อนกลับได้ตามความคิดของสเตนเนอร์ (Steiner. 1988) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-Of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพเช่นแบบจำลองรถยนต์เครื่องบินภาพจำลอง
2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-For) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐานตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆที่สัมพันธ์กัน

ลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988 อ้างถึงใน วิจิตรภา ปัญญาชัย, 2543 : 75) ได้สรุปลักษณะของรูปแบบที่ดี ดังนี้

1. ประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรแต่ละตัว
2. นำไปสู่การทำนายผล ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
3. อธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน สามารถพยากรณ์ และอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ หรือความสัมพันธ์ใหม่ในเรื่องที่ศึกษา
5. ลักษณะรูปแบบของเรื่องใด ๆ ควรขึ้นกับกรอบทฤษฎีของเรื่องนั้นๆ

องค์ประกอบของรูปแบบ

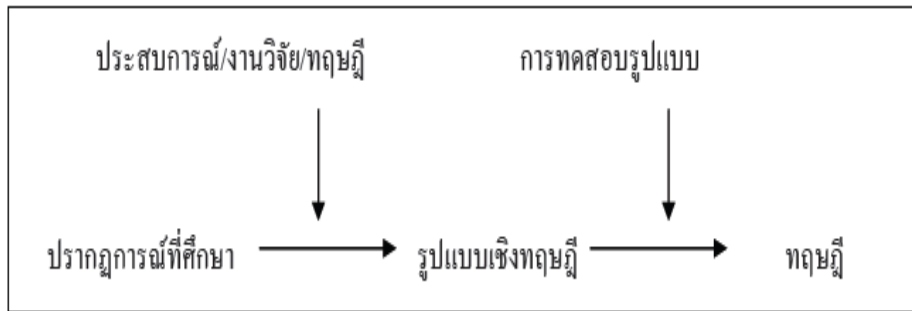
บราวน์และโมเบิร์ก (Brown and Moberg. 1980) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อม (Environment)
2. เทคโนโลยี (Technology)
3. โครงสร้าง (Structure)
4. กระบวนการจัดการ (Management Process)
5. การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับทฤษฎีแม้ว่ารูปแบบเชิงแนวคิดจะแตกต่างจากทฤษฎีอยู่บ้างแต่ก็มีความสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะดังนี้

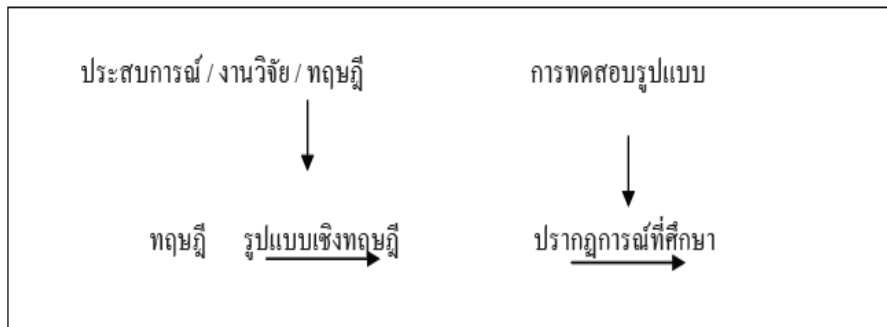
1. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) คือ รูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้าง

ขึ้นจากประสบการณ์งานวิจัยหรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเพื่อหาข้อสรุปที่ใช้อธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษาและเมื่อทดสอบรูปแบบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้แล้วถ้ามีความสอดคล้องกันรูปแบบก็น่าเชื่อถืออันอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ ดังนั้นรูปแบบเชิงทฤษฎีจึงเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ เท่านั้น ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีกับทฤษฎี

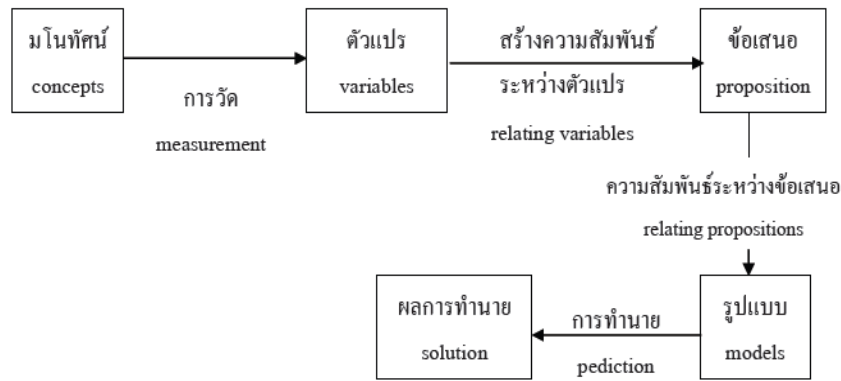
2. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model) คือรูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเพื่อช่วยให้เข้าใจทฤษฎีได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือเพื่อนำไปใช้อธิบายทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษาดังนั้นรูปแบบลักษณะนี้จึงเป็นเพียงแบบจำลองที่ได้จากการถ่ายทอดจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัตินั่นเองดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเชิงปฏิบัติกับทฤษฎี

การสร้างและพัฒนารูปแบบ

การสร้างรูปแบบคือการกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไรเสนออย่างไรเพื่อให้ได้อะไรและสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ (Keeves. 1988) ดังรายละเอียดการสร้างรูปแบบต่อไปนี้

ภาพที่ 2.9 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 37) ได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ 6 กิจกรรมอยู่ในขั้นเตรียมเค้าโครงละเอียดเพื่อเสนออนุมัติการทำวิทยานิพนธ์ 6 กิจกรรมในขั้นการเขียนรายงานการวิจัย 2 กิจกรรมโดยกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ทั้งสองขั้นตอนคือการตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิง

1. การทำแผนปฏิบัติงานวิจัยขั้นแรกสุดนิสิตนักศึกษาจะต้องเสนอแผนปฏิบัติงานวิจัยอย่างละเอียดโดยกำหนดช่วงเวลาว่าจะทำกิจกรรมใดในช่วงเวลาใดทั้งนี้จะต้องริบร่างแผนแต่เนิ่นๆ ยึดความเป็นไปได้สูงร่างแผนให้สอดคล้องกับขั้นตอนและแผนงานของบัณฑิตวิทยาลัยและเพื่อความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยเสมอ

2. การตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิงทำการตรวจสอบความถูกต้องของการอ้างอิงและเสนอเป็นตารางให้เห็นว่าได้ตรวจสอบการอ้างอิงทุกครั้งไว้แล้วว่ามีครบถ้วนทั้งด้านเนื้อหาสาระชื่อผู้เขียนปี พ.ศ. หน้าให้อ้างอิงการระบุแหล่งอ้างอิงในบรรณานุกรมและการเขียนบรรณานุกรมแหล่งดังกล่าวอย่างถูกต้อง

3. การทำแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งหมายสมมุติฐานในการวิจัยกิจกรรมนี้จะแสดงให้เห็นว่าความมุ่งหมายของการวิจัยแต่ละข้อนั้นมีสมมุติฐานเช่นไร (กรณีกำหนดสมมุติฐานในการวิจัยไว้) ใช้สถิติใดเพื่อตอบความมุ่งหมายดังกล่าวและมีผลวิจัยของใครที่ให้ผลสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้

4. การจำลองลักษณะของการเสนอผลการวิจัยพิจารณาถึงว่าวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วจะรายงานผลเช่นไรจำลองลักษณะของการเสนอผลการวิจัยไว้ล่วงหน้าซึ่งจะแสดงถึงลำดับของการเสนอผลรูปแบบตารางต่างๆที่จะเสนอผลการวิจัย

5. การตรวจสอบความพร้อมในการเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์ก่อนที่จะเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์นิสิตนักศึกษาจะต้องมีความพร้อมที่จะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตนมีปัญหอะไรทำไมจึงสนใจวิจัยเรื่องนั้นจะทำการวิจัยด้วยวิธีใด ฯลฯ สามารถตอบคำถามต่างๆของ

คณะกรรมการและผู้ฟังได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาเพื่อตรวจสอบความพร้อมและความมั่นใจของนิสิตนักศึกษาก่อนเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์จะตรวจสอบความมั่นใจของลูกศิษย์ในความควบคุมดูแลของตนเองโดยใช้แบบฟอร์มที่จัดทำเพื่อการนี้โดยเฉพาะให้นิสิตนักศึกษาประเมินความพร้อมของตนเองในทุกขั้นตอน

6. การทำสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแปลความหมายเขียนรายงานวิจัยแล้วขั้นสุดท้ายก็จะเป็นการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์โดยคณะกรรมการสอบปากเปล่าโดยมีสาระสำคัญของผลการวิจัยทั้งหมดส่วนนี้สามารถนำไปดูแล้วอธิบายการวิจัยและสรุปผลการวิจัยได้อย่างกระชับและครบถ้วนโดยไม่ต้องเปิดอ่านในเล่มรายงานการวิจัยผลการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบจากการทดลองใช้รูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ในข้อ ก. กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำหรับขั้นที่ 2 และ ขั้นที่ 6 เป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันแต่ปฏิบัติทั้ง 2 ขั้นตอน (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 45) กล่าวโดยสรุปรูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้นรูปแบบต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสามารถทำนายผลได้สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆสำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบและปรับปรุงแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

แนวคิดการออกแบบและพัฒนารูปแบบ

การออกแบบระบบการเรียนการสอน เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ โดยการนำวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มาใช้ในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจาก “ระบบ” ช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย (ทิตานา แชนมณี, 2550 : 197) ระบบเป็นกลุ่มองค์ประกอบที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน ดังนั้น การนำวิธีเชิงระบบไปใช้กับการออกแบบจะช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายทาง การศึกษาได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การตรวจสอบข้อมูลที่ป้อนกลับสู่ระบบเป็นการควบคุมการทำงานของระบบ ทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นอย่างคล่องตัวและราบรื่น Kruse(2007 : 1) แบบจำลองที่ใช้ในการออกแบบทางการศึกษามีอยู่มากมาย

การตรวจสอบรูปแบบโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินที่มีแนวคิด ซึ่งยึดพื้นฐานการตัดสินคุณค่าโดยวิธีธรรมชาติ (Naturalistic Value-Oriented Evaluation:

NV Model) เพื่อให้ผู้ประเมินทา การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินด้วยการใช้ศักยภาพของตนเอง เป็น หลักสำหรับการให้คุณค่า นอกจากนั้นแล้วยังมุ่งเน้นการให้คุณค่าเพิ่มเติมโดยการนาเสนอด้วยการ วิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ประเมินจากทัศนะของตนเองอีกด้วย มีนักวิชาการต่างประเทศให้ความหมาย ที่ สอดคล้องกันไว้ ดังนี้

โรบินสัน (Robinson, 1998 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาศี, 2546) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิง ผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นการประเมินโดยคณะบุคคลที่ประเมินงานทางด้านศิลปะโดยเน้นพื้นฐาน จากการ สรุปรวมกันของคณะบุคคลที่เป็นผู้ประเมินเกี่ยวกับความรู้สึกต่อความงามของผลงานศิลปะ การ ตกแต่งร่วมกันเพื่อตัดสินคุณค่าที่เน้นความสำคัญด้วยความรู้สึกรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจเป็นการ รับรู้โดยสัญชาตญาณที่ไม่ได้คำนึงความมีรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง ผู้ประเมินจะต้องเข้าใจในงานที่ ตนเองจะต้องประเมินอย่างถี่ถ้วนบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ การเห็นคุณค่าในความ ประณีตทั้งในเทคนิคและรูปแบบการวิเคราะห์ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เน้นภารกิจจากแหล่งที่มาของผลงานอย่างสมเหตุสมผลเป็นการประเมินซึ่งมีหลักฐานประกอบ ชัดเจน ตามสภาพจริงและประเมินเชิงเน้นคุณลักษณะสำคัญ ดอร์เมอร์ (Dormer, 1994 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาศี, 2546) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิง ผู้เชี่ยวชาญว่าพัฒนามาจากการประเมินผลงานทางด้าน ศิลปะที่ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะจะยึดความรู้ ความสามารถที่สั่งสมอยู่ในตนเป็นพื้นฐานของการประเมิน ตัดสินและให้คุณค่าแก่งานศิลปะที่เน้น ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างลงตัวระหว่างความเป็นจริง และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นการให้ อิสระในการนาเสนอข้อสรุปจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่หยั่งรู้ก่อนการวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ศิลปะตามแง่คิดมุมมองตามศักยภาพของตนเองยึดการให้ ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะได้มี อิทธิพลทางความคิดต่อคนอื่นจึงทำให้ผลของการประเมิน จากการสรุปตามทัศนะที่หลากหลายของ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต่างเติมเต็มในการประเมินผลงานทาง ศิลปะร่วมกัน บอร์โก้ (Borko, 1993 อ้างถึงในศิริชัย กาญจนวาศี, 2546) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิง ผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นการประเมินยึดแนวทางการสอนทักษะการปฏิบัติจริง สิ่งหนึ่งที่ยอมรับได้เป็นการ สังเกตโดยไม่มีรูปแบบ การตัดสินผลเกี่ยวกับการเรียนการสอน จากการพิจารณาผลของงาน มี ลักษณะพิเศษเป็นการประเมินโดยยึดการตัดสินร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญกับผู้ปฏิบัติอย่างซ้ำของ ผลสำเร็จของการดำเนินการประเมินขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะทางของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อเรื่อง นั้นๆ ผนวกกับความรอบรู้อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติเรื่องนั้นๆ ของผู้ปฏิบัติไม่เน้นแบบแผน ชับซ้อน อาจเจาะจงเลือกจากเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานสำหรับการสรุปผลการ ตัดสินใจร่วมกัน คอนลาส และวิลสัน (Conrad and Wilson, 1985: 112) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิง ผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินซึ่งถือว่รูปแบบนี้เป็นวิธีการประเมินทางการศึกษา คือ การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิธีที่นิยมใช้มากทางอุดมศึกษาและมีความ เชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินโดยกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้นๆ หรือใน วิชาซีพๆ

เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ไอส์เนอร์ (Eisner, 1976: 135-150; โพลานยี (Polanyi), 1958) ได้กล่าวถึงการประเมินโดย การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญว่า ความสำคัญของการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจะเกี่ยวข้องกับควมมี ประสบการณ์ทางด้านศิลปะที่มีอยู่ในตัวของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นศักยภาพที่ฝังอยู่ในในตัวผู้เชี่ยวชาญ ไม่ได้ระบุความเฉพาะเจาะจงในรูปแบบของการประเมินเฉพาะเน้นจิตสำนึก และการหยั่งรู้เป็นหลัก ในการประเมินประกอบด้วยเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่เน้นส่วนประกอบของ ความรู้ความสามารถ เฉพาะบุคคลเกี่ยวกับ “ความรู้และทักษะในการท างานศิลป์ การประเมินค่า และความเข้าใจใน ความหมายของผลงานศิลปะ” การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจึงพิจารณาคุณภาพของ ผลงานโดยพิจารณา ผ่านจากทักษะและแบบฝึกการท างานศิลป์ให้สอดคล้องกับการตัดสินคุณค่าโดย สติปัญญาของ ผู้เชี่ยวชาญ

ไอส์เนอร์ (Einer, 1975) ได้ประยุกต์มโนทัศน์ของศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้เป็น รูปแบบของการประเมินโดยให้แนวคิดการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการบรรยาย คุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Descriptive Aspect) ตีความหมายของคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Interpretive Aspect) ออกมาในเชิงประจักษ์ตามการรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญและตัดสินคุณค่าของสิ่ง นั้น (Evaluative Aspect) ไอส์เนอร์เสนอว่าการประเมินตามแนวทางของศิลปะวิจารณ์ประกอบด้วย ศิลปะ ของการรับรู้อันประณีตซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์กับศิลปะของการเปิดเผย คุณภาพ ของการถ่ายทอดความรู้สึกที่กลั่นกรองเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมา ได้และ ได้นำเสนอแนวทางการประเมินอิงผู้เชี่ยวชาญโดยชี้ให้เห็นลักษณะพิเศษระหว่างการสัมมนา อิง ผู้เชี่ยวชาญและการวิพากษ์ (Educational Connoisseurship and Educational Criticism) ว่า รูปแบบ จะต้องเกี่ยวข้องกับควมซาบซึ้งและการระบายหรือเปิดเผยความงามของสิ่งที่ประเมิน ออกมาเป็น ค าพูดจากการที่ไอส์เนอร์ (Eisner) ระบุความเกี่ยวข้องระหว่างวิพากษ์ (Educational Connoisseurship and Educational Criticism) โดยระบุรายละเอียด 6 ข้อที่สนับสนุน Educational Criticism ไว้ดังนี้

1. การวิพากษ์วิจารณ์และช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงคุณภาพซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างสาระและรูปแบบของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. การวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยอธิบายวัตถุประสงค์และกระบวนการที่เป็นจริงคุณภาพซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างส่วนประกอบย่อยและองค์รวมของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
3. การวิพากษ์วิจารณ์เป็นเรื่องการสะท้อนจากการหยั่งรู้สู่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือรูปแบบที่เป็นการออกแบบอย่างมีความสมบูรณ์และมีความซับซ้อน
4. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยธรรมชาติของประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง (เป็นแก่นแท้) โดยไม่มีรูปแบบรับรู้ที่ง่ายและการสะท้อนกลับของการวิพากษ์ทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการและ ผลผลิตของการปฏิบัติงาน

5. การวิพากษ์วิจารณ์จะเปิดเผยโดยยึดหลักการพื้นฐานด้วยการแปลความและตัดสิน กระบวนการและวัตถุประสงค์ซึ่งจะอาศัยผลลัพธ์จากการสรุปความเกี่ยวข้องจากประสบการณ์ โดยรวมของความมีมนุษยธรรม

6. การวิพากษ์วิจารณ์ใช้การสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการทางวิจัยที่แตกต่างกัน ของทฤษฎีการหยั่งรู้

โยธิน ศรีโสภ (2550: 116) ได้กล่าวถึงการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นวิธีการประเมิน รูปแบบหนึ่งของวิธีการประเมินเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ตามแนวคิดของ Eisner ซึ่งมีความเชื่อว่าการรู้ทันสิ่งต่างๆ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิรูปแบบการประเมินจึงมี ลักษณะแนวคิดดังนี้

1. เป็นรูปแบบการประเมินให้ความสำคัญกับผู้รู้หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการใช้วิจารณ์ญาณ วิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งซึ่งในประเด็นหนึ่งที่น่าขึ้นมาให้พิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องใดๆ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อสรุป ประสิทธิภาพ หรือความ เหมาะสมของสิ่ง ที่ประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นผลที่เน้นความเฉพาะทาง (Specialization) เนื่องจาก รูปแบบนี้พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Arts Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงมาวินิจฉัย เนื่องจากไม่สามารถวัดคุณค่าได้จากเครื่องมือวัดใดๆ นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ต่อมามีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูง ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ จริง รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ประเมินผลในวงการ อุดมศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

3. เป็นรูปแบบการประเมินที่ใช้ตัดสิน (Judgment) ของบุคคล ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือ ในการประเมินผล โดยให้ความเชื่อถือในภูมิหลัง ประสบการณ์ ความคิดวิจารณ์ญาณที่ดีและ ความ เทียงธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในการบวนการท างานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูล ที่ต้องการการเก็บรวบรวม ประมวล และวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credibility) ของวิชาชีพ นั้นๆ เป็นสำคัญ จากการค้นคว้าสรุปได้ว่า การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เป็นความ ต้องการ ประเมินรูปแบบโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ ในการพิจารณาวิเคราะห์ในประเด็นที่น่าขึ้นมาให้ พิจารณาว่ามี ความเหมาะสมความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดและสมควรที่จะเพิ่มเติมประเด็น อะไรบ้าง เพื่อให้ ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ถูกต้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

แนวคิดการนิเทศการศึกษา

แนวคิดเรื่องการนิเทศศึกษามีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

วัชรา เล่าเรียนดี (2556 : 2) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง (Science) และเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) เช่นเดียวกับวิชาชีพครูและวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งต้องมีการเรียนรู้ การศึกษา และการฝึกปฏิบัติก่อนเข้าสู่วิชาชีพ ศาสตร์ทางการนิเทศและวิชาชีพทางการนิเทศ ประกอบด้วย การศึกษาในหลาย ๆ สาขาวิชาที่สำคัญ เช่น การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Design and Development) การออกแบบและการพัฒนาการเรียนการสอน (Instructional Design) การวัดและประเมินผล (Evaluation) การวิจัยด้านหลักสูตรและการสอน (Research in Curriculum and Instruction) ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ (Supervisory Theories) ภาวะผู้นำทางการนิเทศ (Supervision Leadership) รูปแบบและวิธีการนิเทศ (Supervision Approaches) เทคนิคและทักษะในการนิเทศ (Techniques in Supervision and Skills) ภาระงานต่างๆ ในการนิเทศ (Supervisory Tasks) การพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) การนิเทศหรือการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาจึงเป็นศาสตร์ที่ต้องเรียนรู้ให้เข้าใจก่อนที่จะนำความรู้ สิ่งที่อยู่ การปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ นอกจากนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จสูงสุด ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศจะต้องมียุทธวิธีในการปฏิบัติ มีเทคนิควิธีที่เหมาะสม และมีศิลป์ในการดำเนินการ ศาสตร์ทางการนิเทศและการปฏิบัติงานในวิชาชีพจึงต้องอาศัยศิลปะ ความชำนาญ (Skills) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) จึงค่อนข้างจะแตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ

ความหมายการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการสอน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากศาสตร์ในเรื่องนี้มีสิ่งต่างๆ มากมายที่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งได้มีนักการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

เซพีดา (Zepeda, 2003 อ้างใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2556 : 8) ให้ความหมายการนิเทศว่า เป็นกระบวนการของความร่วมมืออย่างต่อเนื่องที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมความเจริญก้าวหน้าเพื่อพัฒนาครู ด้วยการใช่วิธีการที่หลากหลายจนกระทั่งครูสามารถเรียนรู้และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง

ไวลีย์และบอนดี (Wiley and Bondi 2004 อ้างใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2556 : 8) ให้ความหมายการนิเทศว่า เป็นการปฏิบัติในการร่วมมือกันพัฒนาด้านบุคคล ด้านการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการบริหารจัดการกับการประเมินผล

ซูลิวานและแกล์นซ์ (Sullivan and Glarz อ้างใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2556 : 8) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่าเป็นความร่วมมือกันใช้ยุทธวิธีและเทคนิคในการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน

กลีคแมนและคณะ (Glickman, Gordon and Ross Gordon, 2010 อ้างใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2556 : 8) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่าเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิชาชีพภายในโรงเรียน (Professional Learning Community) เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ

ชาลี มณีศรี (2542 : 22) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องโดยใช้หลักประชาธิปไตยในการนิเทศ

อัญชลี โพธิ์ทอง (2544 : 67) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยผ่านตัวกลางคือครูและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547 : 9) กล่าวว่า การนิเทศการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลในโรงเรียน วัตถุประสงค์เบื้องต้นคือการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 16) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การนิเทศการศึกษาเป็นระบบหนึ่งของการจัดและบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการปรับปรุง การเรียนการสอน การชี้แนะ การให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และการนิเทศการศึกษาเป็นความต้องการความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพผู้เรียน

วัชรา เล่าเรียนดี (2553 : 3) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ หรือผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ หรือระหว่างเพื่อนครู เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้การนิเทศการศึกษาต้องเป็นความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือคุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน

สงัด อุทรานันท์ (2530 : 7), กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 262), วไรรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 3), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 48), ชาญชัย อาจินสมาจาร (ม.ป.ป), วัชรา เล่าเรียนดี (2550 : 3) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการนิเทศการสอนที่สอดคล้องกันไว้ว่า การนิเทศการสอน คือ กระบวนการบริหารจัดการศึกษาที่สร้างสรรค์ไม่หยุดนิ่ง เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับครูผู้สอน และบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือในเรื่องอื่นๆ ที่ต้องอาศัยการนิเทศจากผู้รู้ ผู้ที่มีความสามารถเฉพาะเรื่อง โดยเป็นกระบวนการดำเนินงานที่จะต้องทราวมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับ

การนิเทศ ตลอดจนให้การช่วยเหลือ แนะนำ และให้ความร่วมมือกับครูผู้สอนในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญทั้งในเรื่องของการวิเคราะห์นักเรียน การวางแผนการทำงาน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การวิเคราะห์ สรุปผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการรายงานการปฏิบัติงานในภาพรวม

จากการศึกษาความหมายที่นักวิชาการและนักการศึกษาได้นิยามไว้ สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการของความร่วมมืออย่างต่อเนื่องที่มีเป้าหมายเพื่อให้ครูปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน เป็นการช่วยเหลือบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอน ให้สามารถพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และหลักสูตรทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาดีขึ้น และเพื่อเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิชาชีพภายในโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการสอนแต่ละครั้งจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และแนวทางในการดำเนินการนิเทศการสอนที่ชัดเจน เพื่อจะให้เกิดผลที่ต้องการดั่งที่นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

กรมวิชาการ (2545 : 20) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตรและให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน
4. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนา เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ
5. เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบชื่นชมในผลงาน
6. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมวิชาชีพต่าง ๆ

ชารี มณีศรี (2542 : 26) กล่าวว่าความมุ่งหมายของการนิเทศนั้น เป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาครูทั้งด้านวิชาชีพ คือฝึกให้มีประสบการณ์ตรง เช่น การประชุมอบรม สัมมนา ทดลองหลักสูตรวิธีสอนและประสบการณ์โดยอ้อม เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆให้ครูมีโอกาสพบปะทางวิชาการ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังช่วยสร้างครูให้มีความเป็นผู้นำการทำงานร่วมกับคนอื่น อันจะส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น กล่าวโดยย่อ คือมุ่งพัฒนาทั้งคนและงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 226) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน
3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 14) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริม พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน
2. เพื่อแก้ปัญหาให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาหารือแก่ผู้บริหาร ผู้สอนและบุคลากรของโรงเรียนในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าวไว้รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์
5. เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อัญชลี โปธิ์ทอง (2544 : 68 - 70) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่แท้จริงไว้ดังนี้

1. พัฒนาคน การนิเทศช่วยในการพัฒนาคน ดังนี้
  - 1.1 เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการศึกษา
  - 1.2 พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ
  - 1.3 ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
  - 1.4 ครูเข้าใจความต้องการของเด็กและปัญหาต่างๆ
  - 1.5 สร้างขวัญและกำลังใจและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ

- 1.6 ครูใช้ความสามารถอย่างเต็มที่และพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น
  - 1.7 ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและช่วยวางแผนการสอนให้เหมาะสม
  2. พัฒนางานการนิเทศการศึกษาสร้างสรรค์วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้
    - 2.1 ครูสอนได้ตรงตามหลักสูตร และได้ผลตามที่หลักสูตรมุ่งหมาย
    - 2.2 พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
    - 2.3 เพื่อรักษา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับชั้น
    - 2.4 ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสศึกษาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ดังนี้
      - 2.4.1 ส่งเสริมให้เข้าร่วมประชุม
      - 2.4.2 การจัดอบรม Work Shop สัมมนาปัญหาต่าง ๆ
      - 2.4.3 ไปเยี่ยมชมศูนย์ทดลองต่าง ๆ
      - 2.4.4 จัดกิจกรรมให้ครูมีโอกาสพบปะสังสรรค์ในด้านวิชาการ
      - 2.4.5 ทำการทดลองหลักสูตร หนังสือ และวิธีสอน
      - 2.4.6 ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการศึกษา
  3. พัฒนาความสัมพันธ์ครู : โรงเรียนและประชาคม การนิเทศการศึกษาส่งเสริมแนะนำครูให้มีความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้
    - 3.1 สร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง
    - 3.2 ส่งเสริมให้ครูมีโอกาสร่วมกิจกรรมต่างๆ ของประชาคม
    - 3.3 ส่งเสริมให้มีสมาคมครูผู้ปกครองขึ้นในโรงเรียน
    - 3.4 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครองในการแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษา
    - 3.5 ส่งเสริมให้ประชาชนสนใจกิจกรรมของโรงเรียน
    - 3.6 จัดทำโรงเรียนเป็นศูนย์ของประชาคม
- วัชรา เล่าเรียนดี (2550 : 8), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 20), วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 7) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนเป็นการปรับปรุงกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน สร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน โดยอาศัยการนิเทศช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ การใช้และการสร้างสื่อ นวัตกรรมด้านการสอนและการทาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหรืองานในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมาย

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 264) ได้สรุปจุดมุ่งหมายการนิเทศการสอนไว้ เพื่อช่วยให้ครูก้นหา และรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยให้ครูกู้ว่าอะไรที่เป็น ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และจะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร รู้สึกมั่นคงในอาชีพ และมีความเชื่อมั่น ในความสามารถของตน ค้นเคยกับแหล่งวิทยาการ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ เผยแพร่ให้ชุมชนเข้าถึงแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน ตลอดจน เข้าใจปรัชญาและความต้องการศึกษา

ยุพิน ยืนยง (2553 : 38) ; เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2552 : 71) ยังกล่าวว่าการนิเทศการสอน มี จุดมุ่งหมาย คือ การช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนให้ครูกู้ได้รับการพัฒนางานในวิชาชีพของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2547 : 180-181) ได้สรุปจุดมุ่งหมาย ของการนิเทศการสอนไว้ว่า 1) เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของ นักเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) 2) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหาร และจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ 3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน 4) เพื่อให้บุคลากร สถานศึกษาได้เพิ่มความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ การปฏิบัติงาน รวมทั้ง ความต้องการในวิชาชีพ 5) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคน มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ชื่นชมในผลงาน 6) เพื่อให้เกิดการ ประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม 7) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีแก่ครูกู้ในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและความคิด ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นผู้มี คุณภาพชีวิตที่ดีตามความต้องการของสังคมประเทศชาติ 8) เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูกู้และเสริมสร้าง สมรรถภาพด้านการสอนให้แก่ครูกู้ในด้านการวิเคราะห์และปรับปรุงจุดประสงค์ในการเรียนรู้ วิธี การศึกษาพื้นฐานความรู้ของนักเรียน การเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอนการดำเนินการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสม ประเมินผลการเรียนการสอนและปรับปรุงกระบวนการวัดผลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 9) เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของครูกู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มในด้าน การร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและแก้ปัญหการสอนการร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ ระเบียบ การร่วมมือกันทำงานด้วยความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน การร่วมมือกันทำงานที่มีเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและก้าวหน้าเกิด ประโยชน์สูงสุด เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่าย วิชาการ และคณะครูกู้ อาจารย์ ภายในสถานศึกษาที่จะต้องทำหน้าที่ดำเนินการนิเทศกันเอง มีการ

ประสานความร่วมมือระหว่างการนิเทศครูผู้ทำหน้าที่นิเทศและแหล่งวิทยาการต่างๆ ให้บริการช่วยเหลืองานวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูด้วยกัน ได้รับขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารและการยอมรับในความรู้ ความสามารถของผู้ให้การนิเทศ รวมทั้งผู้รับการนิเทศจะต้องให้การสนับสนุนด้วย และมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนที่จะส่งผลให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง และ10) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูในด้านการสร้างความมั่นใจและความถูกต้องในการใช้หลักสูตรและการสอน สร้างความสบายใจในการทำงานร่วมกัน และความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาชีพครู

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ดีระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลสู่เป้าหมายสุดท้ายคือ ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามและมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ความสำคัญของการนิเทศ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการสอนเป็นองค์ประกอบด้วย ทั้งนี้เพราะการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกับครูเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิผลดังความเห็นของนักการศึกษาดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 263) ได้ให้ความเห็นว่าในปัจจุบันการนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมากด้วยเหตุผลที่ว่า 1) การศึกษาเป็นกิจกรรม ที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นจะต้องมีการนิเทศ 2) การนิเทศการสอนเป็นงานที่มีความสำคัญต่อ ความเจริญงอกงามของครู 3) การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียม การสอน 4) การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา

กรองทอง จิระเดชากุล (2550 : 4) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษา การพัฒนาสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งเป็นการประสานงานให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกๆ ด้านตลอดเวลา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การนิเทศการสอนมีความสำคัญ กล่าวคือ

1. การนิเทศการสอนมีความสำคัญในการให้บริการทางวิชาการ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อน และยุ่งยาก เพราะมันเกี่ยวข้องกับบุคคล การนิเทศการสอนเป็นการให้บริการ แก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน อีกประการหนึ่งการศึกษาได้ขยายตัวไปอย่างมาก เมื่อไม่นานมานี้ สิ่งเหล่านี้ต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากการนิเทศทั้งสิ้น

2. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ครูจะต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณจริง

3. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการช่วยเหลือครูในการตระหนักเตรียมการสอน เนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ กัน และจะต้องเผชิญกับภาวะที่ค่อนข้างหนัก ครูจึงไม่อาจสละเวลาได้มากเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศการสอนจึงสามารถ ลดภาระของครูได้ในกรณี ดังกล่าว

4. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติข้อแนะนำที่ได้จากการวิเคราะห์และจากการอภิปราย จากการค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็นต่อความเจริญเติบโตดังกล่าว ซึ่งการนิเทศการสอนสามารถให้บริการได้

5. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพแบบประชาธิปไตย การนิเทศการสอน สามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังสามารถรวมพลังของทุกคนร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

สรุปการนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเป็น การช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการพัฒนางานในวิชาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะช่วยให้ครูเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ รวมทั้งส่งผลถึงนักเรียนและคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมในที่สุด ดังนั้น ความสำคัญของการนิเทศการสอนจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ ความรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา หลักสูตร นโยบายการจัดการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง
2. เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีการปรับเปลี่ยน อยู่ตลอดเวลา
3. เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษา เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการจัดการศึกษา เพื่อก่อให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการศึกษา
4. เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษา

การนิเทศและกระบวนการนิเทศการศึกษา

ภายใต้บริบททางสังคมที่มุ่งการแข่งขัน และการเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งของโลกมากขึ้น ระบบการศึกษามีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการทางสังคมในแง่การผลิตและส่งมอบคนที่มีศักยภาพสูงและมีสมรรถนะพร้อมในทุกด้าน ประเทศไทยเต็มไปด้วยคนที่มีคุณภาพก็จะช่วงชิงความได้เปรียบในเวทีโลกและมีโอกาสดำรงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้เงื่อนไขที่ทรัพยากรต่าง ๆ ในโลกลดน้อยลงทุกขณะ การศึกษาจึงต้องพัฒนาทั้งระบบอย่างรู้เท่าทันและสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในฐานะที่การนิเทศทางการศึกษาเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญทางการศึกษา จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนารูปแบบทางการนิเทศ เพื่อช่วยพัฒนาและแก้ไขปัญหาของครูหรือสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้ศึกษาขอเสนอไว้ในที่นี้มี ดังนี้

1. การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision)

ทฤษฎีการนิเทศตามรูปแบบของโกลด์แฮมเมอร์ ได้เสนอรูปแบบ (Model) การนิเทศแบบคลินิกไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประชุมปรึกษาก่อนการสังเกตการณ์สอน (pre-observation conference) เป็นพื้นฐานของความเข้าใจและตกลงร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การสังเกต การสอน (observation) ซึ่งผู้นิเทศจะดำเนินการสังเกตการสอนของครู

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดวิธีการประชุมนิเทศ (analysis and strategy) คือ การรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการสอนให้เป็นหมวดหมู่เป็นระบบเพื่อนำมาวิเคราะห์ ผู้นิเทศและครูจะร่วมกันคิดวางแผนขั้นตอนของการประชุมนิเทศด้วย

ขั้นที่ 4 การประชุมนิเทศ (supervision conference) เป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู

ขั้นที่ 5 การประชุมวิเคราะห์พฤติกรรมนิเทศ (post-conference analysis) เป็นการเปิดโอกาสให้ครูและผู้นิเทศได้ปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นในขั้นตอนที่ 1 จนถึงขั้นตอนที่ 4 เพื่อค้นหาถึงพฤติกรรมนิเทศที่ดี และที่บกพร่องสมควรปรับปรุงโดยที่ครูมีส่วนรับผิดชอบที่จะให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมนิเทศ

2. การนิเทศแบบระบบพี่เลี้ยง (Mentoring Supervision)

Mentoring หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับที่สามารถให้คำปรึกษา และแนะนำช่วยเหลือครูเพื่อพัฒนาศักยภาพสูงขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ พี่เลี้ยง หรือ Mentor จะดูแลครู ครูที่ได้รับการดูแลจากพี่เลี้ยง เรียกว่า Mentee บางองค์กรจะเรียกระบบพี่เลี้ยง หรือ Mentoring System นี้ว่า Buddy System ซึ่งเป็นระบบที่พี่จะต้องดูแลเอาใจใส่น้อง คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อ Mentee มีปัญหา

คุณลักษณะของ Mentor

1. มีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Skills)
2. มีทักษะในการจูงใจ (Influence Skills)
3. การยอมรับผลสำเร็จในการทำงานของผู้อื่น (Recognized other's accomplishment)
4. การมีทักษะในการนิเทศ (Supervisory Skills)
5. มีเทคนิคในสายวิชาชีพ (Technical Knowledge)

บทบาทหน้าที่ของ mentor

1. Guide Mentor จะเป็นผู้แนะแนวแก่กลุ่ม Mentee ในการระมัดระวังปัญหาและอุปสรรคต่อการทำงาน
2. Ally Mentee เป็นพันธมิตรที่คอยให้ข้อมูลแก่ Mentee
3. Catalyst Mentor เป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่ม Mentee มองภาพวิสัยทัศน์และอนาคตของสถานศึกษาว่าจะไปในทิศทางใด
4. Savvy Insider Mentor เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้ มีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จและสามารถให้แนวทางแก่กลุ่ม Mentee ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด
5. Advocate ในขณะที่กลุ่ม Mentee เกิดการเรียนรู้ขึ้น สมาชิกจะเริ่มมองเห็นว่าตนเองสามารถผลักดันความเจริญก้าวหน้าและแผนพัฒนาความก้าวหน้าด้วยตนเอง Mentor จะทำหน้าที่ช่วยให้ Mentee ได้มีโอกาสแสดงความสามารถให้เห็นเป็นที่ประจักษ์

3. การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching Supervision)

เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) เป็นการชี้แนะครู โดยผู้ชี้แนะ (Coach) อาจเป็นศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายในที่สามารถเป็นผู้ชี้แนะได้ ผู้ได้รับการชี้แนะ (Coachee) ส่วนใหญ่เป็นครูในสถานศึกษา การนิเทศแบบชี้แนะจะเน้นไปที่การพัฒนาผลการ

ปฏิบัติงาน (Individual performance) และพัฒนาศักยภาพ (Potential) ของครู Coaching เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) ผู้นิเทศและครูได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แนวปฏิบัติการนิเทศแบบชี้แนะ

1. กำหนดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการชี้แนะ
2. มีความพร้อมในการชี้แนะ
3. สุขภาพร่างกายแข็งแรง
4. วิธีการชี้แนะมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและผู้รับการนิเทศ
5. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหา/ขอบเขตของงานที่นิเทศโครงสร้างสถานศึกษา วัสดุทัศน นโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับการนิเทศ
6. เตรียมความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศชี้แนะ
7. เข้าใจจิตวิทยาการเรียนรู้ของครู

4. การนิเทศแบบ Coaching & Mentoring

Coaching เป็นการชี้แนะ/สอนงานให้แก่ผู้ถูกชี้แนะ โดยผู้ชี้แนะ(Coach) อาจเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายในหรือศึกษานิเทศก์ที่สามารถเป็นผู้ชี้แนะ สอนงานได้ ผู้ถูกชี้แนะ (Coachee) ส่วนใหญ่เป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษา การนิเทศแบบชี้แนะจะเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (Individual Performance) และ พัฒนาศักยภาพ(Potential) ของครู Coaching เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้ชี้แนะ และผู้ถูกชี้แนะ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) ทำให้ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำ ผู้เรียนออกกลางคัน สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ซึ่งการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ชี้แนะ (Coach) และผู้ถูกชี้แนะ (Coachee) อย่างไรก็ตามการที่จะ Coaching ได้ดีนั้น ต้องมีความพร้อมทั้งผู้ชี้แนะและผู้ถูกชี้แนะ

แนวทางการชี้แนะ

การช่วยเหลือครูจำเป็นต้องใช้กลุ่มบุคคล บทบาท และกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อนำพาครูไปสู่จุดหมายที่พึงประสงค์

การนิเทศ เป็นการดำเนินการโดยผู้มีประสบการณ์ในการใช้กระบวนการวิธีการต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก กำกับ ดูแล เพื่อคุณครูสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้ตามเป้าหมายขององค์กร

การเป็นที่เลี้ยง

เป็นวิธีการที่ผู้ที่มีประสบการณ์ให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ให้ได้รับการพัฒนาทั้งเรื่องวิชาชีพและ การดำเนินชีวิต ให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้ร่วมกัน

การอบรม

เป็นวิธีการให้ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน โดยมีหลักสูตรและวิธีการในการดำเนินการ เฉพาะให้ได้ผลตามมาตรฐานที่วางไว้

การชี้แนะ

เป็นวิธีการในการพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของคุณครู โดยเน้นไปที่การทำงานให้ ได้ตามเป้าหมายของงานนั้น หรือ การช่วยให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่และ/หรือ ได้รับการอบรมมาไปสู่การปฏิบัติได้

เครื่องมือการชี้แนะ

เครื่องมือสำคัญของการชี้แนะคือ รูปแบบการใช้ภาษาแบบต่าง ๆ ที่ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้ รูปแบบการใช้ภาษาของผู้ชี้แนะเหล่านี้ จะเป็นแบบอย่างให้ครูนำไปใช้ในการชี้แนะตนเอง ได้ในภายหลัง

การใช้ภาษาในการชี้แนะ มีคุณภาพและระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้ชี้แนะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในสถานการณ์ที่ครูประสบปัญหาในการสอน ผู้ชี้แนะจำนวนมากมักมี แนวโน้มบอกวิธีการแก้ปัญหาหรือให้แนวทางแก่ครูเป็นหลัก แทนที่จะช่วยให้ครูได้คิดและหาวิธีการ แก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งผู้ชี้แนะต้องตัดสินใจเลือกโดยการถามตัวเอง จำนวน 3 คำถามคือ

1. เราควรบอกวิธีการแก้ปัญหาไปเลยหรือไม่
2. เราควรร่วมมือกับคุณครูในการแก้ปัญหา ด้วยการให้ข้อมูลบางอย่าง และหาทางแก้ร่วมกันหรือไม่
3. เราควรให้คุณครูได้เรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตัวเองหรือไม่

การนิเทศแบบ Mentoring

Mentoring การเป็นที่เลี้ยง (Mentor) เป็นการให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือเป็นที่ยอมรับ หรือผู้บริหารในหน่วยงานให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องหรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า (Mentee) ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น การเป็นที่เลี้ยงอาจไม่เกี่ยวกับหน้าที่ในปัจจุบันโดยตรง การ Mentoring นอกจากใช้กับพนักงานใหม่แล้ว ยังสามารถนำ

วิธีการนี้มาใช้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรมาก่อน โดยคุณลักษณะของผู้ที่เข้าข่ายของการเป็น Mentee ในองค์กรได้นั้น ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีประวัติในการทำงานที่ประสบความสำเร็จ
2. เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน
3. เป็นผู้ที่มีความผูกพันกับบริษัทและผูกพันกับหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย
4. เป็นผู้ที่มีความใฝ่ฝันและความปรารถนาที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
5. เป็นผู้ที่ชอบความท้าทายและเต็มใจพร้อมที่จะทำงาน
6. เป็นผู้ที่มีความปรารถนาที่จะได้รับความก้าวหน้าและการเติบโตในสายอาชีพ
7. เป็นผู้ที่เต็มใจรับฟังคำชี้แนะและข้อมูลป้อนกลับจากหัวหน้างานและคนรอบข้าง

เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

บทบาทหน้าที่ของ Mentor

ในองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งทุกคนต้องเรียนรู้ไปพร้อมกันเป็นทีมนั้น Mentoring แบบกลุ่มมีความเหมาะสม ที่จะนำมาใช้พัฒนาบุคคลในองค์กรได้ดี โดย Mentor หรือ Learning Leader จะทำหน้าที่ ดังนี้

1. Guide เป็นผู้คอยชี้ช่องทางแก่กลุ่ม Mentee และคอยเตือนให้ระมัดระวังจุดอันตราย แต่จะไม่เป็นผู้ตัดสินใจเลือกทางให้ จะช่วยให้กลุ่มมองเห็นภาพขององค์กรในอนาคต เพื่อกลุ่มย้อนไปดูว่าการที่เขาก้าวหน้าในงานขึ้นมาจนอยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน เขาได้ใช้ทักษะ วิธีการและพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังคอยตั้งคำถามที่กระตุ้นให้กลุ่มหาคำตอบซึ่งจะทำให้กลุ่มสามารถมองเห็นกลยุทธ์และเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การเรียนรู้ Mentee ไม่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองเท่านั้น แต่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Mentee อื่น ๆ ในกลุ่มด้วย

2. Ally เป็นพันธมิตรที่คอยให้ข้อมูลแก่ Mentee แต่ละคนในกลุ่มว่า บุคคลนอกกลุ่มเขามองจุดอ่อน จุดแข็งของ Mentee แต่ละคนอย่างไร หาก Mentee เล่าถึงปัญหาของตนก็จะฟังอย่างตั้งใจเห็นอกเห็นใจ แล้วให้ข้อมูลความเห็นทั้งทางดีและทางไม่ดีอย่างตรงไปตรงมาและเป็นมิตร

3. Catalyst เป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่มมองภาพวิสัยทัศน์ขององค์กรและอนาคตของตนเอง ชี้ให้เห็น ว่าในอนาคตจะมีอะไรที่เป็นไปได้เกิดขึ้นบ้าง แทนการคาดการณ์ การมองภาพในอนาคตนั้น ให้มองออกไปนอกแวงวงการทำงานของแต่ละคนด้วย

4. Savvy Insider Mentor เป็นผู้ซึ่งอยู่ในหน่วยงานมานาน พอจะรู้งานต่าง ๆ ในหน่วยงานประสบความสำเร็จได้อย่างไร รู้ลู่ทางว่าหาก Mentee ในกลุ่มแต่ละคนจะก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องเดินไปทางไหน จะเป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมโยง Mentee กับบุคคลอื่นในองค์กรที่สามารถช่วยให้ Mentee เกิดการเรียนรู้ได้

5. Advocate ในขณะที่กลุ่มเกิดการเรียนรู้ขึ้น สมาชิกจะเริ่มมองเห็นว่าตนเองสามารถผลักดันความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาแผนความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง Mentor จะทำหน้าที่ช่วยให้ Mentee ได้มี โอกาสแสดงความสามารถให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้บังคับบัญชา (Visibility) เช่น เมื่อ Mentee เสนอโครงการปฏิบัติงานที่เห็นว่าดี ก็พยายามผลักดันให้โครงการนั้นได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้ เพื่อ Mentee จะได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถ

กล่าวโดยสรุป Coaching คือการเป็นผู้สอนให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องของงานที่รับผิดชอบ โดยผู้รับการสอนจะเป็นผู้ที่มีผลงานอยู่ในระดับมาตรฐาน ส่วนการ Mentoring นั้นเป็นการให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือให้กับพนักงานใหม่หรือพนักงานที่มีอยู่เดิมที่มีผลงานอยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐาน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานและอื่น ๆ ที่จะทำให้ศักยภาพของพนักงานสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามทั้ง Coaching และ Mentoring ต่างก็เป็นเทคนิคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่จะทำให้ทั้งผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และองค์กรมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลง มีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น Mentor (พี่เลี้ยง) คือผู้ที่มีประสบการณ์สูงและเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ปฏิบัติงานร่วมกับผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า สัมพันธภาพของพี่เลี้ยงและผู้ร่วมงานจะเป็นสัมพันธภาพเชิงบวก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากเป็นแม่แบบแล้วผู้ที่เป็ Mentor ยังต้องมีบทบาทของการเป็นผู้สอนงานหรือผู้ชี้แนะ (Coach) ด้วย ทั้งนี้การเป็นพี่เลี้ยงและการเป็นผู้ฝึกสอนมุ่งเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ร่วมงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

5. การนิเทศแบบสอนและสะท้อนคิด (Reflective Coaching Supervision)

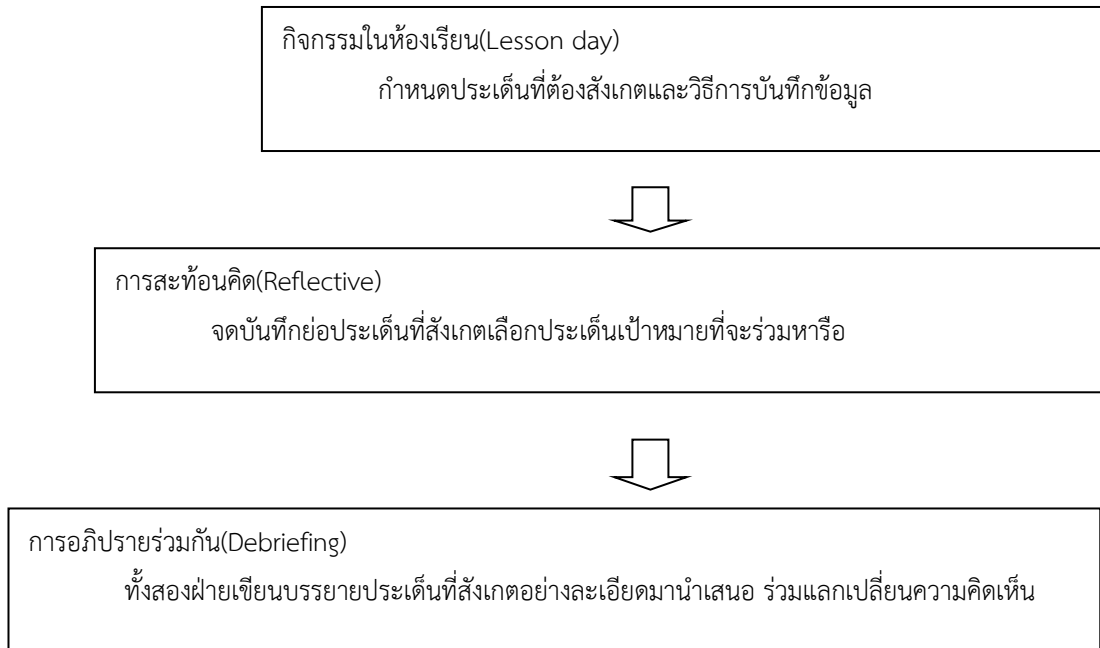
การนิเทศแบบสะท้อนคิด (Reflective Coaching Supervision) เป็นการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching Supervision) รูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญกับการสะท้อนกลับผลการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศและให้ความสำคัญในเรื่องความร่วมมือในการทำงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในฐานะที่เป็น partner ในการทำงานร่วมกัน

หลักการสำคัญ

1. ผู้นิเทศต้องมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนไม่ใช่ผู้ประเมิน

2. เป็นการนิเทศที่ช่วยผู้รับการนิเทศจัดการปัญหาในการทำงานโดยมุ่งความสนใจไปที่นักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่คาดหวัง และอธิบายในเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน
3. การสะท้อนกลับจะทำให้ผู้รับการนิเทศได้ค้นพบศักยภาพที่ดีในการทำงาน

กระบวนการ Reflective Coaching

6. การนิเทศรูปแบบประชุม อบรม สัมมนา

การประชุม อบรม สัมมนา เป็นรูปแบบการนิเทศที่มีศึกษานิเทศก์พบปะครู หรือผู้รับการนิเทศ ซึ่งอาจจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ๆ หรือกลุ่มย่อย ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาหรือสื่อที่จะใช้ในการนิเทศ การประชุม อบรม สัมมนานั้น มีจุดประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้พัฒนาความรู้ แต่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับกลาง (สงัด อุทรานันท์, 2530 : 107) การประชุม อบรม สัมมนา มีลักษณะเป็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การประชุมชี้แจง เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศใช้กับผู้รับการนิเทศที่มีจำนวนมาก เพื่อนำเสนอข้อมูลแจ้งแนวปฏิบัติ ชี้แจงการปฏิบัติงาน เป็นต้น สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็กก็ได้ ผู้รับการนิเทศจะได้รับความรู้หรือรับรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ ผู้นิเทศเป็นผู้ดำเนินการอาจมีการอภิปรายซักถามระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ

2. การประชุม อบรม สัมมนา เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศใช้กับผู้รับการนิเทศที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ความรู้ สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มเล็กก็ได้ ผู้นิเทศเป็นผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการนิเทศจะได้รับความรู้ได้วุฒิมากขึ้น

3. การประชุมปฏิบัติการ (Work Shop) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศใช้กับผู้รับการนิเทศที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้รับความรู้และลงมือฝึกปฏิบัติจริง หรือปฏิบัติงานแก้ปัญหาด้วยกันเป็นกลุ่มสามารถดำเนินการเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กก็ได้ ผู้รับการนิเทศจะได้รับความรู้และทักษะไปพร้อมๆ กัน ผู้นิเทศเป็นผู้ดำเนินการ อาจมีการอภิปรายซักถามระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ การประชุมปฏิบัติการนี้ผู้นิเทศจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับการนิเทศมาก

จากการศึกษา สรุปได้ว่า รูปแบบการนิเทศแบบการประชุม อบรม สัมมนานี้ เป็นรูปแบบที่ผู้รับการนิเทศได้รับประสบการณ์ตรงและหลากหลายการเรียนรู้ ทำให้ได้รับความรู้ความสามารถ นำไปพัฒนางานโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

7. การนิเทศทางไกล

การนิเทศทางไกล หมายถึง การถ่ายโยงองค์ความรู้โดยใช้สื่อ สิ่งพิมพ์ที่ผู้นิเทศการศึกษาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่มีต่อการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534 : 4) ให้ความหมายการนิเทศทางไกล หมายถึง การนิเทศการศึกษาที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ ถ่ายทอดสาระในการนิเทศ

1. เนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของหน่วยงานระดับสูงเน้นนโยบายรัฐบาลสมัยปัจจุบัน นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อดำเนินการด้านการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

2. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษา ได้แก่ วิธีการ สื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. เนื้อหาเกี่ยวกับโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่น ผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ครูดีเด่น กิจกรรมสหกรณ์ดีเด่น กิจกรรมประชาธิปไตยดีเด่น เป็นต้น

4. ผลการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิเคราะห์ วิจัย ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น การทดลองโดยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ เกม เพลง นิทาน บทบาทสมมุติ ชุดการสอน รูปภาพ สไลด์ ฯลฯ การบริหาร เช่น การสำรวจ ปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขวัญกำลังใจ การปฏิบัติงานของผู้บริหาร เป็นต้น

5. การนิเทศการศึกษา เช่น การประยุกต์ใช้วิธีการนิเทศแบบคลินิกในโรงเรียน ประถมศึกษา สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำหรับการนิเทศทางไกลในยุคการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นี้ มีสื่อเทคโนโลยีที่นำมาใช้ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการนิเทศมากมาย เช่น การนิเทศผ่านกลุ่มไลน์ เฟสบุ๊ก เว็บไซต์ โทรศัพท์

หลักในการนิเทศทางไกล

1. การนิเทศทางไกลเป็นการนิเทศโดยผ่านสื่อ
2. การนิเทศทางไกลเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้นิเทศจะไม่สามารถรับข้อมูลย้อนกลับทันที
3. การนิเทศทางไกลต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. สื่อที่ใช้ในการนิเทศทางไกลต้องส่งถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายอย่างครบถ้วนเพื่อ ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
5. สื่อที่ใช้ในการนิเทศ เน้นความถูกต้อง ชัดเจน เบ็ดเสร็จในตัวเอง เหมาะสมกับ สภาพปัญหาความต้องการและสอดคล้องกับท้องถิ่น

ประโยชน์ของการนิเทศทางไกล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 39) กล่าวว่า “หนังสือ เป็นสิ่งที่ส่งสารไปถึงผู้รับ เป็นลายลักษณ์อักษร และภาพประกอบ สารที่ส่งด้วยหนังสือและสิ่งพิมพ์ก็ ดี ผู้รับไม่จำเป็นต้องมีกำหนดเวลารับสาร เช่น ฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ ซึ่งมี กำหนดเวลาส่งสาร นอกจากนั้นยังสามารถอ่านให้มีความเข้าใจดีขึ้นได้หลาย ๆ ครั้ง หรืออาจตัดเก็บ สำเนาไว้เป็นหลักฐาน เมื่อมีความจำเป็น

8. การนิเทศแบบกัลยาณมิตร

รูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ : กรอบความคิดพื้นฐาน

กรอบความคิดพื้นฐานของกัลยาณมิตรนิเทศ คือ หลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร ของ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ความมีน้ำใจ การร่วมทุกข์ร่วมสุข การช่วยเหลือเกื้อกูล และแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นการนิเทศที่มุ่งพัฒนาคน มากกว่าการพัฒนาเอกสารและผลงาน โดยกัลยาณมิตร 7 ประการ ได้แก่

1. ปิโย หมายถึง น่ารัก สบายใจ สนิทสนม ชวนให้อยากปรึกษา

2. **ครุ** หมายถึง นำเคารพ ประพฤติสมควรแก่ฐานะ รู้สึกอบอุ่น เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. **ภาวนีโย** หมายถึง นำเจริญใจหรือน่ายกย่อง ทรงคุณความรู้ และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ

4. **อตตา จ** หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

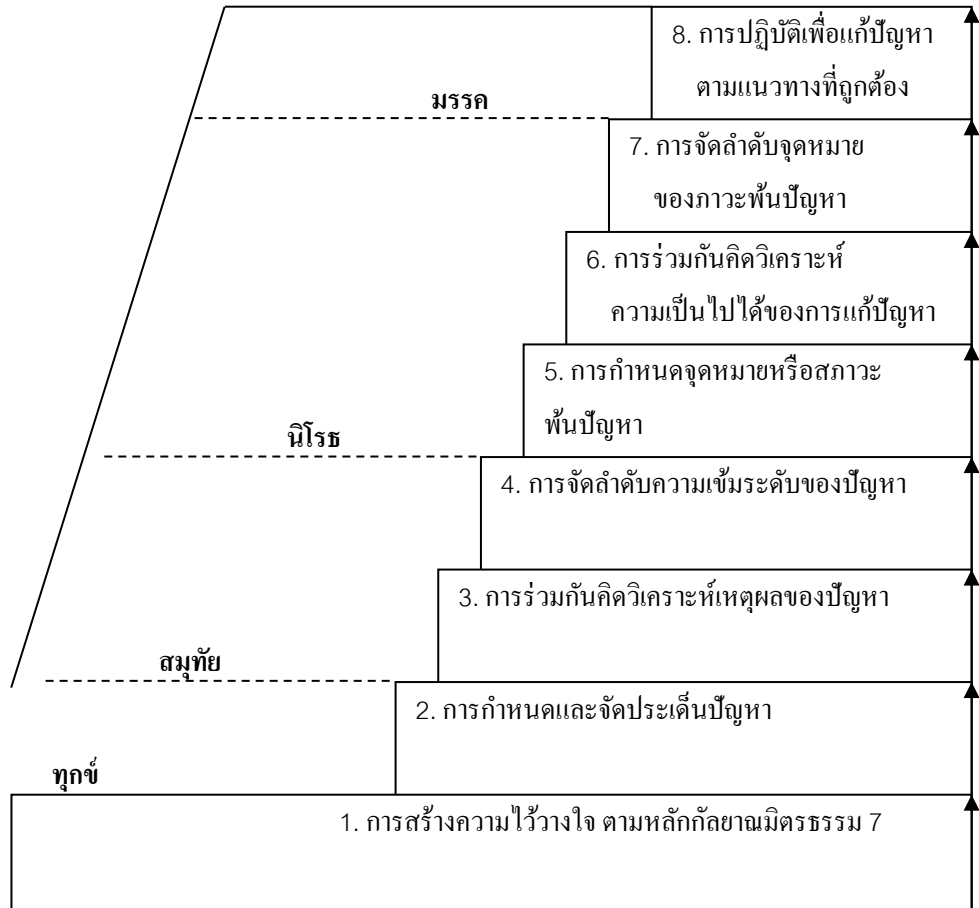
5. **วจนก ขโม** หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว

6. **คมภีรญจ กถ กตตา** หมายถึง แกลงเรื่องกล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้

7. **โน จฏฐาเน นิโยชเน** หมายถึง ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (พจนานุกรมพุทธศาสตร์: 2528)

จะเห็นได้ว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 นี้ มุ่งเน้น ความปลอดภัย โปร่งใจ ไม่บีบคั้น เน้นความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความเข้าใจ กระจ่างแจ้ง แนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

สมุน อมรวิวัฒน์ (2537) ได้เสนองานทางวิชาการเรื่อง “กระบวนการกัลยาณมิตร : ฝึกจิตให้มีน้ำใจ ในที่ประชุมสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน วันที่ 5 เมษายน 2537” สรุปได้ว่า กระบวนการกัลยาณมิตร คือ กระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อจุดหมาย 2 ประการ คือ 1) ชี้ทางบรรเทาทุกข์ 2) ชี้สุขเกษมศานต์ โดยทุกคนต่างมีเมตตาธรรม พร้อมจะชี้แนะและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กระบวนการกัลยาณมิตร ช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาได้โดยการจัดขั้นตอนตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

แผนภูมิขั้นตอนการสอนตามกระบวนการกัลยาณมิตร

หากพิจารณาแผนภูมิตั้งต้น กระบวนการนิเทศโดยชี้ทางบรรเทาทุกข์ มีขั้นตอนคือ 1) การสร้างความไว้วางใจ 2) การกำหนดปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา 3) การศึกษา ค้นคว้า คิดวิเคราะห์ ร่วมกันถึงเหตุปัจจัยแห่งปัญหา 4) การจัดลำดับความเข้มหรือระดับความซับซ้อนของปัญหา

การชี้สุขเกษมศานต์ มีขั้นตอนต่อมาคือ 1) การกำหนดจุดหมายของการแก้ปัญหา หรือวัตถุประสงค์ของภารกิจ 2) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือทางเลือก 3) การจัดลำดับวัตถุประสงค์และวิธีการ 4) การกำหนดวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมหลาย ๆ วิธี

แผนภูมิขั้นตอนชี้ทางบรรเทาทุกข์ และชี้สุขเกษมศานต์นี้ นักการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งนำไปใช้ในกิจกรรมการแนะแนวและการให้คำปรึกษา (Guidance and Counseling) แก่นักเรียนและนิสิต นักศึกษา อย่างไรก็ตามหากจะนำขั้นตอนดังกล่าวมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาครูก็ย่อมจะประยุกต์ใช้ได้ดี

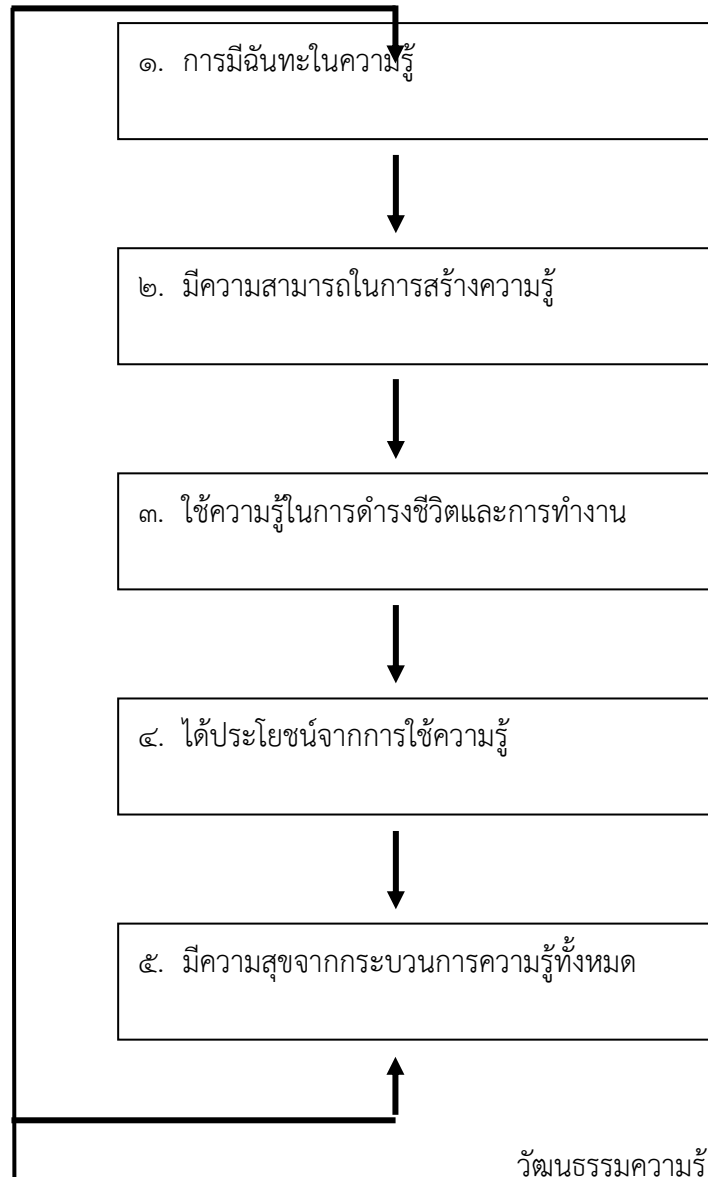
ปัจจัยที่เกื้อหนุนกระบวนการกัลยาณมิตร

การนำกระบวนการกัลยาณมิตรมาใช้ในการพัฒนาครูและการปฏิรูปการศึกษามีปัจจัยหลัก 4 ประการที่เกื้อหนุนให้ทุกขั้นตอนดำเนินไปด้วยดี ได้แก่ 1) องค์กรความรู้ 2) แรงหนุนจากต้นสังกัด 3) ผู้บริหารทุกระดับ 4) บุคลากรทั้งโรงเรียน

1. องค์กรความรู้ การชี้แนะและช่วยเหลือกันในกลุ่มหรือหมู่คณะ ย่อมต้องอาศัยอุดมการณ์ เป้าหมายร่วมกัน และมีหลักการความรู้ที่ได้พิสูจน์เห็นจริงแล้วเป็นพื้นฐาน ตัวอย่าง เช่น การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ผู้เชี่ยวชาญถึง 5 คนะ ได้พัฒนาหลักการและความรู้เกี่ยวกับการสอนที่นักเรียนมีความสุข การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสอนและการฝึกกระบวนการคิด การพัฒนาสุขภาวะ สนุทริยภาพทางศิลปะ ดนตรี กีฬา และหลักการฝึกหัดอบรมกาย วาจา ใจ คณะผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอหลักทฤษฎีและวิธีการ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับผู้บริหารและครูที่ต้องการพัฒนาการสอน ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการความรู้ให้เป็นฐานสู่การปฏิบัติ จึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นและก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (interactive learning through action, ประเวศ วะสี, 2545) ทั้งนี้เพราะผู้นิเทศและบุคลากรในโรงเรียนจะพัฒนาตนได้ก็ต่อเมื่อ มีหลักการความรู้เป็นพื้นฐาน และสร้างแนวทางสู่จุดหมายร่วมกัน เกิดวัฒนธรรมความรู้ขึ้นอีกระดับหนึ่ง นอกเหนือจากการใช้สามัญสำนึกและประสบการณ์เดิม

กระบวนการกัลยาณมิตรที่มีฐานความรู้จะเกิดการวิจัย การพัฒนาและวิจัยต่อเนื่องกันไป สร้างวัฒนธรรมความรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้อธิบายไว้ในหนังสือ “เครือข่ายแห่งปัญญา” ว่า วัฒนธรรมความรู้มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

การนิเทศและพัฒนาครูจึงต้องเริ่มที่การสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นหลักทฤษฎี เช่น การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่หลักการอย่างไร ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ หลักบูรณาการ การพัฒนาหุปัญญา กิจกรรมพัฒนานักเรียน หลักสูตรสถานศึกษา การประเมินผลตามการปฏิบัติจริง คืออะไร ถ้าต่างฝ่ายไม่มีหลักความรู้ ก็ย่อมตีความกันไปคนละทาง เกิดการโต้แย้งโดยไม่จำเป็น ดังนั้นจึงต้องมีเอกภาพในหลักการ และมีความหลากหลายในวิธีการ

2. แรงแหนุนจากต้นสังกัด ปัจจุบันนี้มีการตื่นตัวอย่างมากในทุกองค์กรที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ทั้งนี้ เพราะในสังคมไทยมีการประเมิน การตรวจสอบ และการประกันคุณภาพของสถานศึกษา การดำเนินงานของโครงการหลายโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะหน่วยงานต้นสังกัดได้ให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล

3. ผู้บริหารทุกระดับ รายงานผลการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้หลายโครงการได้แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและเจตคติของผู้บริหารนับตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติในสถานศึกษา

การพัฒนาบุคลากรทั้งโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารมีความสำคัญมาก ดังที่ สำนักนโยบายและแผนการศึกษา (สกศ.) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบว่า “...หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นผู้นำทางวิชาการ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรู้ ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของคณะครู นักเรียน ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม...”

4. บุคลากรทั้งโรงเรียน โครงการสนับสนุนการฝึกอบรมครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) ได้ดำเนินการต่อจากโครงการนำร่องระยะที่ 1 (พ.ศ. 2545) นั้น เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาครูที่โรงเรียน ทั้งโรงเรียน โดยโรงเรียนร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ช่วยให้มีการปฏิบัติจริง พัฒนาการสอนในสถานการณ์จริงที่โรงเรียน เกิดการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ประหยัดค่าใช้จ่าย และเวลาและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังที่มีคำกล่าวหยอกเย้าว่า School-Based Training น่าจะมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากกว่า Hotel-Based Training

จุดแข็งของการจัดกิจกรรมปฏิรูปทั้งโรงเรียนที่ค้นพบคือ ครูเก่งต้องลดดีกรีความเก่งลง มาเทียบเคียง แล้วเดินไปพร้อม ๆ กัน คนใดยังทำไม่ได้ ครูเก่งต้องเข้าไปช่วยเหลือให้เขาทำตามแบบก่อน แล้วถึงปล่อยให้ทำตามแบบของตนเอง

การนิเทศแบบกัลยาณมิตรนี้ มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้ใช้เป็นหลักในการนิเทศอาสาของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม ซึ่งการนิเทศแบบกัลยาณมิตรจะช่วยให้กระบวนการนิเทศประสบความสำเร็จ ผู้นิเทศที่มีความเป็นกัลยาณมิตรคือ มีความเป็นมิตร ขวนให้เข้าไปหาหรือไต่ถาม ขอคำปรึกษา น่าเคารพ ทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดความรู้สึกอบอุ่น เป็นที่ฟังได้ นายก่องในในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และภูมิปัญญาแท้จริง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจง่าย อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟัง คำปรึกษา คำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์ สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากและซับซ้อนให้เข้าใจได้ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้ จึงเป็นการชี้แนะและให้ความช่วยเหลือที่ดีและมีประสิทธิภาพ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560 : 15)

9. การนิเทศการศึกษาเชิงระบบ

การนิเทศการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ควรีกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวที่เป็นพลวัตร (Dynamic) นั่นก็คือการนำวงจรคุณภาพ (Quality Loop) หรือวิธีระบบ (System Approach) มาใช้ในการดำเนินงาน

1. การวิเคราะห์

ขั้นการวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนการทำงานขั้นแรกที่ผู้นิเทศควรให้ความสำคัญ เพราะการนิเทศจะประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพสูง ควรต้องมีผลการวิเคราะห์ในหัวข้อที่สำคัญๆ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น

การวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น ควรใช้เทคนิคและวิธีการหลายอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ครอบคลุม เช่น การนิเทศและตรวจเยี่ยม การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้สอน การส่งแบบสำรวจความต้องการ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ผล จะทำให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ในการพัฒนา การเรียนการสอน ที่หลากหลายและครอบคลุม เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบ กิจกรรมการนิเทศ ที่ตรงกับความต้องการ ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาและภารกิจ

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความจำเป็นแล้ว ผู้นิเทศ จะดำเนินการกำหนดหลักสูตร กิจกรรม ตามลำดับความต้องการ แล้วกำหนดเนื้อหาในการนิเทศการศึกษา การจัดโครงสร้างและลำดับการนำเสนอ ให้ง่ายต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจ ผู้รับการนิเทศได้รับความสะดวก มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการ ปฏิบัติงาน มีความพึงพอใจในการนิเทศ สามารถชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้

1.3 การวิเคราะห์ผู้รับการนิเทศ

ผู้นิเทศควรทำความรู้จัก กับผู้รับการนิเทศในทุกมิติ เช่น เพศ วัย วุฒิการศึกษา ประวัติการรับราชการ นิสัยใจคอ ความสนใจ ความถนัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวางแผนการนิเทศ การเลือกวิธีการ สื่อ รวมทั้ง เทคนิคการนิเทศที่เหมาะสมได้ ซึ่งก็คือ หลักการนิเทศ ที่ยึดผู้รับการนิเทศเป็นศูนย์กลางในการนิเทศ นั่นเอง

1.4 การวิเคราะห์สภาพการณ์และนโยบาย

การนิเทศการศึกษา ไม่เพียงสนองความต้องการจำเป็นของโรงเรียน ผู้บริหาร และครู เท่านั้น แต่ในบางกรณี ก็เป็นการนิเทศตามนโยบาย เช่น การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่สนองกลยุทธ์ของฝ่ายนโยบาย เป็นต้น ดังนั้นการวิเคราะห์สภาพการณ์และนโยบาย จึงเป็นภาระงานที่จำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

2. การออกแบบและพัฒนา

เมื่อมีการวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น วิเคราะห์ผู้รับการนิเทศ เนื้อหา ภารกิจ และสภาพการณ์ต่างๆ อย่างครอบคลุมแล้ว จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ในการออกแบบและพัฒนา ในหัวข้อ ต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การออกแบบวัตถุประสงค์ของการนิเทศ

การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นเสมือนเข็มทิศในการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศควรให้ความสำคัญ อยู่เสมอ โดยกำหนดจุดวัตถุประสงค์ ทั้งในลักษณะกว้างๆ (Goals) และวัตถุประสงค์ ที่มีลักษณะเฉพาะ หรือเชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) มีความครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ทำให้การนิเทศการศึกษามีความชัดเจนและครอบคลุม

2.2 การออกแบบวิธีการและกิจกรรมการนิเทศ

เมื่อผู้นิเทศ ได้มีการวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนของการดำเนินการ กำหนดวิธีการนิเทศ ได้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ในเบื้องต้น เช่น กรณีของการนิเทศออนไลน์ ของศึกษานิเทศก์ กลุ่มนิเทศฯ สพท. นครราชสีมา เขต 1 อาจจะเลือกแนวการนิเทศ ดังนี้

2.2.1 การนิเทศทางไกลผ่านเว็บไซต์ โดยการใช้ช่องทางกระดานถาม-ตอบ (Web Board) และห้องสนทนา (Chat Room)

2.2.2 การนิเทศและให้คำแนะนำปรึกษา ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

2.2.3 การนิเทศทางไกลด้วยโปรแกรม MSN

2.2.4 การนิเทศทางไกลด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

2.2.5 การนิเทศทางไกลด้วยเทคโนโลยีเว็บบล็อก (Web Blog)

2.2.6 การจัดส่งแผ่นซีดีรอมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)

3. ขั้นตอนการนิเทศ

3.1 การเตรียมการและประสานงานการนิเทศ

เมื่อผู้นิเทศได้มีการวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น วิเคราะห์ผู้รับการนิเทศ เนื้อหา ภารกิจ สภาพการณ์ต่างๆ มีการสร้างและพัฒนาสื่อและกิจกรรมการนิเทศแล้ว ควรมีการเตรียมการ ประสานงาน และนิเทศการศึกษา ดังนี้

3.1.1 การจัดทำตารางและกำหนดการนิเทศ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.1.2 ประสานงานกับคณะนิเทศ เพื่อให้มีการบูรณาการการนิเทศ ให้ครอบคลุมภารกิจ และกลยุทธ์ต่างๆ รวมทั้งการบูรณาการการนิเทศ ตามความจำเป็น

3.1.3 ประสานงานไปยังโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อบันทึกหมายเกี่ยวกับวัน เวลา ตารางการนิเทศ รวมทั้งการเตรียมข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่างๆ

3.2 การปฏิบัติการนิเทศ

เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศ ลงมือดำเนินการนิเทศ ซึ่งควรใช้หลักการนิเทศที่สำคัญๆ เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน การทำงานเป็นทีม มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมผลสำเร็จ ภายใต้อำนาจ เชื่อถือว่า ผู้รับการนิเทศทุกคน สามารถพัฒนาให้บรรลุผลตามศักยภาพได้ ให้ความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ ในการป้องกันและการแก้ไข ปัญหาให้ผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น รักการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง เกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน มีการใช้ กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

4. ขั้นการประเมินผลและรายงาน

การดำเนินกิจกรรมการนิเทศต่างๆ ควรได้มีการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ทั้งก่อนการดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ การประเมินก่อนการดำเนินกิจกรรม จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้รับการนิเทศ เกี่ยวกับความสนใจ ความรู้พื้นฐาน การประเมินระหว่างดำเนินกิจกรรมจะทำให้ทราบข้อมูล เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้รับการนิเทศ ส่วนการประเมินหลังการดำเนินกิจกรรม จะทำให้ทราบถึง ผลสัมฤทธิ์ ของการดำเนินงาน มีการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือในการประเมินผล ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ เมื่อการประเมินผลสิ้นสุดลง ควรได้มีการสรุปและรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ โดยอาจจัดทำเป็นรายงาน อย่างง่าย แล้วรวบรวมไว้ใน เอกสารการนิเทศที่... เพื่อให้เห็นเส้นพัฒนาของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. ขั้นปรับปรุงและพัฒนา

เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้นิเทศควรดำเนินการอยู่เสมอ ในทุกขั้นตอนการนิเทศ เพราะในปรับปรุงและพัฒนา การปฏิบัติงานนั้น ต้องมีการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีการประเมินผลการดำเนินการทุกครั้ง จะได้ข้อมูลสำคัญที่ผู้รับการนิเทศ ผู้นิเทศ บุคลากร หน่วยงานองค์กรผู้รับผิดชอบ จะนำไปประกอบการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาให้การทำงานเป็นไปอย่างสอดคล้อง เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ และมีการผลดำเนินงานที่เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด การปรับปรุงและพัฒนาได้ดำเนินการในทุกขั้นตอนของการนิเทศ เช่น การปรับปรุงวิธีการและ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ผลที่แม่นยำ มีประโยชน์ในการดำเนินการนิเทศการศึกษา อย่างสูงสุด การปรับปรุงในขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา เพื่อให้วัตถุประสงค์ของการนิเทศมีความครอบคลุม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของครูและโรงเรียน รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาชุดฝึกอบรม ให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เลือกวิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับการนิเทศ บริบท เนื้อหาสาระ งบประมาณ รวมทั้งการปรับปรุงแผนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพตลอดจนการปรับปรุงพัฒนาวิธีการประเมิน ผลการนิเทศ ให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพตามหลักวิชาการ ซึ่งจะส่งผลถึงข้อมูลที่ได้จากการประเมิน มีความถูกต้องตามความเป็นจริง

กระบวนการนิเทศการศึกษา

ในการนิเทศการสอนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอกระบวนการนิเทศไว้ดังนี้

กระบวนการนิเทศของสจด์ อุทรานันท์ (2530) ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย 5 ขั้นตอน เรียกว่า “PIDER” ดังนี้

1. การวางแผน (P-Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะทำการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น

2. ให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนนี้จำเป็นทุกครั้งสำหรับเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และเมื่อมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังเป็นไปไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3. การดำเนินการนิเทศ (Doing-D) ประกอบด้วยการปฏิบัติงาน 3 ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ (ครู) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ (ผู้นิเทศ) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ (ผู้บริหาร)

4. การสร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing-R) เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหารซึ่งให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจดำเนินไปพร้อมกับผู้รับการนิเทศที่กำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

5. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศนำการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่ามีปัญหาหรือมีอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล สมควรที่จะต้องปรับปรุง แก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง ในกรณีที่ผลงานยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ หรือได้ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานทั้งหมดไปแล้ว ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องการ สมควรที่จะต้องวางแผนร่วมกันวิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนาหลังใช้วัตรกรรมด้านการเรียนรู้เข้ามานิเทศ

วัชรา เล่าเรียนดี (2550 : 18-19) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. วางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับนิเทศ (ครูและคณะครู)
2. เลือกประเด็นหรือเรื่องที่น่าสนใจจะปรับปรุงพัฒนา

3. นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบเพื่ออนุมัติดำเนินการ

4. ให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่างๆและจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนและนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สนใจ

5. จัดทำแผนการนิเทศ กำหนดวัน เวลา ที่จะสังเกตการสอน ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

6. ดำเนินการตามแผนโดยครูและผู้นิเทศ (แผนการจัดการเรียนรู้และการนิเทศ)

7. สรุปและประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนา รายงานผลสำเร็จ

Harris et al. (1985 : 13-15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสถานภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นจำเป็นเพื่อจะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็น เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาหรือพิจารณาธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ

1.2 สังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน

1.3 ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

1.4 วัตถุประสงค์กรรมการทำงาน

1.5 เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการทำงาน

2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนด เป้าหมาย จุดประสงค์ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย

2.1 กำหนดเป้าหมาย

2.2 ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน

2.3 กำหนดทางเลือก

2.4 จัดลำดับความสำคัญ

3. ออกแบบการทำงาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยประกอบด้วย

3.1 จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน

3.2 หาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ

3.3 เตรียมการต่างๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน

3.4 จัดระบบการทำงาน

3.5 กำหนดแผนในการทำงาน

4. จัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- 4.1 กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของหน่วยงานต่างๆ
- 4.2 จัดสรรทรัพยากรไปให้หน่วยงานต่างๆ
- 4.3 กำหนดทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับจุดมุ่งหมายบางประการ
- 4.4 มอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

5. ประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และ สิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จงานในกระบวนการประสานงาน ได้แก่

- 5.1 ประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินงานไปด้วยกันด้วยความราบรื่น
- 5.2 สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพียงกัน
- 5.3 ปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
- 5.4 กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง
- 5.5 สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

6. การอำนวยความสะดวกหรือการสั่งการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมอันจะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุดซึ่งได้แก่

- 6.1 การแต่งตั้งบุคลากร
- 6.2 กำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน
- 6.3 กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณหรืออัตราเร็วในการทำงาน
- 6.4 แนะนำและปฏิบัติงาน
- 6.5 ชี้แจงกระบวนการทำงาน
- 6.6 ตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

Allen (อ้างในสังกัด อุทธานันท์, 2530 : 76-79) กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการสอนว่าประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวนการซึ่งนิยมเรียกกันง่าย ๆ ว่า “POLCA” โดยย่อมาจากคำศัพท์ ต่อไปนี้คือ

- P = Planing Processes (กระบวนการวางแผน)
- O = Organizing Processes (กระบวนการจัดสายงาน)
- L = Leading Processes (กระบวนการนำ)
- C = Controlling Processes (กระบวนการควบคุม)

A = Assessing Processes (กระบวนการประเมินผล)

1. กระบวนการวางแผน (Planing Processes) กระบวนการวางแผนในทัศนะ มีดังนี้
  - 1.1 คิดถึงสิ่งที่จะทำว่ามีอะไรบ้าง
  - 1.2 กำหนดแผนงานว่าจะทำอะไรไหน เมื่อไหร่
  - 1.3 กำหนดจุดประสงค์ในการทำงาน
  - 1.4 คาดคะเนผลที่จะเกิดจากการทำงาน
  - 1.5 พัฒนากระบวนการทำงาน
  - 1.6 วางแผนในการทำงาน
2. กระบวนการจัดสายงาน (Organizing Processes) กระบวนการจัดสายงานหรือจัดบุคลากรต่าง ๆ เพื่อทำงานตามแผนงานที่วางไว้มีกระบวนการดังนี้
  - 2.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน
  - 2.2 ประสานงานกับบุคลากรต่างๆ ที่จะปฏิบัติงาน
  - 2.3 จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงาน
  - 2.4 มอบหมายงานให้บุคลากรฝ่ายต่างๆ
  - 2.5 จัดให้มีการประสานงานสัมพันธ์กันระหว่างผู้ทำงาน
  - 2.6 จัดทำโครงสร้างในการปฏิบัติงาน
  - 2.7 จัดทำภาระหน้าที่ของบุคลากร
  - 2.8 พัฒนานโยบายในการทำงาน
3. กระบวนการนำ (Leading Processes) กระบวนการนำบุคลากรต่างๆ ใ้ทำงานนั้น ประกอบด้วยการทำงานต่อไปนี้คือ
  - 3.1 ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
  - 3.2 ให้คำปรึกษาแนะนำ
  - 3.3 สร้างนวัตกรรมในการทำงาน
  - 3.4 ทำการสื่อสารเพื่อความเข้าใจในขณะทำงาน
  - 3.5 สร้างแรงจูงใจในการทำงาน
  - 3.6 ได้รับความสนใจในการทำงาน
  - 3.7 กระตุ้นให้ทำงาน
  - 3.8 อำนวยความสะดวกในการทำงาน
  - 3.9 ริเริ่มการทำงาน
  - 3.10 แนะนำการทำงาน

3.11 แสดงตัวอย่างในการทำงาน

3.12 บอกขั้นตอนการทำงานและ สาธิตการทำงาน

4. กระบวนการควบคุม (Controlling Processes) กระบวนการควบคุมประกอบด้วย การดำเนินงานในสิ่งต่อไปนี้

4.1 นำให้ทำงาน

4.2 แก้ไขการทำงานที่ไม่ถูกต้อง

4.3 ว่ากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ผิดพลาด

4.4 เร่งเร้าให้ทำงาน

4.5 ปลดคนที่ไม่มีความรู้ให้ออกจากงาน

4.6 สร้างกฎเกณฑ์ในการทำงาน

4.7 ลงโทษผู้กระทำผิด

5. กระบวนการประเมินสภาพการทำงาน (Assessing Processes) กระบวนการ ประเมินสภาพการทำงาน ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

5.1 การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

5.2 วัตถุประสงค์กรรมในการทำงาน

5.3 จัดการวิจัยผลงาน

Glickman et al. (1995 : 324-328) ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การประชุมร่วมกับครูก่อนการสังเกตการสอน (Preconference with teacher) ผู้ นิเทศเข้าร่วมประชุมกับครูเพื่อพิจารณารายละเอียดก่อนการสังเกตการสอนของครูเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมาย ของการสังเกตต้องการให้เน้นการสังเกตในประเด็นใดเป็นพิเศษวิธีการและรูปแบบการ สังเกตที่จะนำไปใช้ เวลาที่ใช้ในการสังเกต และกำหนดเวลาที่ใช้ในการประชุมหลังการสังเกต

2. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observation of Classroom) เป็นการติดตาม พฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจสอดคล้องกับหลักการและรายละเอียด ต่างๆที่กำหนด ผู้สังเกตอาจใช้วิธีสังเกตเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีก็ได้

3. การวิเคราะห์และติดตามผลการสังเกตการสอน และพิจารณาวางแผนการประชุม ร่วมกับครู (Analyzing and interpreting observation and determining conference approach) ผู้นิเทศหลังจากได้สังเกตการสอนและได้รับข้อมูลของครูมาแล้ว ให้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การนับความถี่ตัวแปรบางตัวที่ได้กำหนดไว้ จำแนกตัวแปรหลักที่เกิดขึ้น รวมทั้งค้นหาตัวแปรบาง ตัวที่เกิดขึ้นใหม่จากการปฏิบัติหรือบางตัวที่ไม่เกิดขึ้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้นิเทศวางตัวเป็นกลาง และ ให้ดำเนินการแปลความหมายของข้อมูล

4. ประชุมร่วมกับครูภายหลังการสังเกตการสอน (Post conference with teacher) ผู้นิเทศจัดประชุมครูเพื่อเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับและร่วมกันอภิปราย ซึ่งผลที่ได้รับจากการอภิปรายร่วมกัน ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการสอนได้

5. การวิพากษ์วิจารณ์ผลที่ได้รับจากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน (Critique of previous four steps) ซึ่งกระบวนการนิเทศการสอนที่สอดคล้องกับกระบวนการนิเทศของ Copeland and Boyan (1978 : 23) ได้เสนอการนิเทศการสอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน 2) การสังเกต การสอน 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน และ 4) การประชุมหลังการสังเกตการสอน

การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) หรือโดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า PDCA มาใช้เป็นกระบวนการนิเทศการสอน ซึ่งสมศักดิ์ สีนุระเวชญ์ (2542 : 188) กล่าวถึง จุดหมายที่แท้จริงของวงจรคุณภาพ (PDCA) ว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมีใช้เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีการวางแผน PDCA ที่มั่นคงสูงขึ้นเรื่อย ๆ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan-P) ขั้นที่ 2 การดำเนินการตามแผน (Do-D) ขั้นที่ 3 การตรวจสอบ (Check-C) ขั้นที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Act-A)

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ แผนที่ดีควรมีลักษณะ 5 ประการ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (realistic)
2. สามารถเข้าใจได้ (understandable)
3. สามารถวัดได้ (measurable)
4. สามารถปฏิบัติได้ (behavioral)
5. สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ (achievable)

วางแผนที่ดีควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน
2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
3. กำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ

1. การวางแผนกำหนดการ 1.1 การแยกกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการกระทำ
1.2 กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่าง

1.3 การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ

2. การจัดการแบบแมทริกซ์ (matrix management) การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้ และเป็นวิธีช่วยประสานระหว่างฝ่ายต่างๆ

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน

3.1 ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ

3.2 ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม

3.3 พัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

2. รวบรวมข้อมูล

3. การทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

4. การรายงานจะเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

4.1 รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์

4.2 รายงานแบบอย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขปัญหา (Act) ผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้นทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามลักษณะปัญหาที่ค้นพบ

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

2. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีก

ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

1. การย้ายนโยบาย

2. การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

3. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

จากการศึกษาสรุปได้ว่าวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหมายไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไป

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม

คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติภายในใจใดๆ ก็ตามที่เป็นคุณสมบัติไม่เป็นโทษ ส่วน จริยธรรม หมายถึง สิ่งควรประพฤติอัน ได้แก่ พฤติกรรมเป็นการกระทำ ทางกาย วาจา ใจ อันดีงามที่ควรปฏิบัติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไป ด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชิน อันเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่นและสังคมปัจจุบัน ทุกสถาบันการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าในกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรายวิชา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าและความสำเร็จให้แก่ชีวิตของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้แก่สังคมไทยด้วย ซึ่งจากการเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ทำให้ได้ข้อคิดที่ว่า กระบวนการสอดแทรกคุณธรรมต้องทำแบบเชื่อมโยง ตามองค์ประกอบต่อไปนี้

1. สถานที่และสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาเอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เช่น มีความสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย รมรื่น เป็นต้น
2. บุคคล หมายถึง ทุกคนในองค์กรที่ต้องเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม และต้องช่วยกันสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้นักศึกษา มิใช่ปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ
3. หลักสูตร หมายถึง ทุกรายวิชาต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปด้วยอาจมากหรือน้อยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม หมายความว่า อาจารย์ทุกท่านจะต้องทำหน้าที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปในเนื้อหาของทุกรายวิชาที่เปิดสอน
4. กิจกรรม หมายถึง ทุกกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักศึกษาที่จัดขึ้นทั้งในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะกิจกรรมในชั้นเรียน ต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม เป็นสำคัญ

การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 4 ข้อนั้น ต้องทำให้เป็นเอกภาพ หมายถึง ทุกสถานศึกษา และผู้บริหาร คณะครู นักเรียนทุกคนต้องร่วมใจกันทำ และการสอดแทรกอย่างต่อเนื่อง วิธีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในรายวิชาที่สอนการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษานั้นสามารถทำได้ในทุกรายวิชา ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะใช้วิธีการใดในการสอดแทรก ซึ่งขอยกตัวอย่างจากประสบการณ์ที่เคยใช้มาตั้งแต่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน ดังต่อไปนี้

เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมากและมากที่สุดการส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

1. ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง
2. ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะทางการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย
3. ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดภัยจากความรู้สึกแค้นเอง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง
4. มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ และตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเอง และสังคม
5. สุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ตามสถานภาพ และกาลเทศะมีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจา และท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงาม วางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย
6. สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น
7. สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตน ทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล
8. มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย และสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยโครงการคุณธรรม

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งสมมติฐาน สาเหตุและกลไกของการเกิดปัญหานั้น รวมถึงการค้นคว้าความรู้พื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป โดยผู้เรียนอาจไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ มาก่อน แต่อาจใช้ ความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่เดิม หรือเคยเรียนมา

นอกจากนี้ยังมุ่งให้ผู้เรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็น ทำเป็น มีการตัดสินใจที่ดี และสามารถเรียนรู้การทำงานเป็นทีม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำทักษะจาก การเรียนมาช่วยแก้ปัญหาในชีวิต

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเริ่มจากการได้ประสบการณ์ตรง จากโจทย์ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดและการสะท้อนกลับ ไปสู่ความรู้และความคิดรวบยอด อันจะนำไปใช้ ในสถานการณ์ใหม่ต่อไป การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการตอบสนองต่อแนวคิด constructivism โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์หรือตั้งคำถามจากโจทย์ปัญหา ผ่านกระบวนการคิดและสะท้อนกลับ เน้นปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง ผู้เรียนในกลุ่ม เน้นการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วม น าไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือสร้างความรู้ใหม่ บนฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีมาก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการสร้างเงื่อนไขสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กล่าวคือ

1. การเรียนรู้สิ่งใหม่จะได้ผลดีขึ้น ถ้าได้มีการเชื่อมโยงหรือกระตุ้นความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่
2. การเรียนรู้เนื้อหาที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงหรือมีประสบการณ์ตรงจากโจทย์ปัญหาจะทำให้ ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น
3. เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนกลุ่มย่อย การได้แสดงออก แสดงความคิดเห็นหรือ อภิปรายถกเถียงกันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้สิ่งนั้นได้ดีขึ้น

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบ สร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลก เป็น บริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงาน ที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ปัญหา เพราะปัญหาที่ดีจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจเฝ้าแสวงหาความรู้ในการเลือกศึกษาปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐาน ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์ความสนใจและภูมิหลังของผู้เรียน เพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะ สนใจเรื่องใกล้ตัวมากกว่าเรื่องไกลตัว สนใจสิ่งที่มีความหมายและความสำคัญต่อตนเองและเป็นเรื่องที่ตนเอง สนใจใคร่รู้ ดังนั้นการกำหนดปัญหาจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลัก รวมถึงสภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนด้วย

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับ ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ คัดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้แก่

1. ได้รับความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถนำไปใช้ได้
2. พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การให้เหตุผล และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

3. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้เรียนสามารถทำงานและสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
6. ความคงอยู่ (retention) ของความรู้จะนานขึ้น

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ใช้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงเป็นตัวกระตุ้นการแก้ปัญหาและเป็นจุดเริ่มต้นในการ แสวงหาความรู้ปัญหาที่เหมาะสมกับการนำมาจัดกิจกรรมควรมีลักษณะดังนี้

1.1 เป็นเรื่องจริงเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและเกิดจากประสบการณ์ของ ผู้เรียนหรือผู้เรียนอาจมีโอกาสเผชิญกับปัญหานั้น

1.2 ทำท่าย กระตุ้นความสนใจ อาจตื่นตื้นบัง เป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนตายตัว เป็น ปัญหาที่มีความซับซ้อน คลุมเครือ หรือผู้เรียนเกิดความสับสน

1.3 เป็นปัญหาที่พบบ่อย มีความสำคัญ มีข้อมูลประกอบเพียงพอสำหรับการค้นคว้าได้ฝึกทักษะ การตัดสินใจโดยข้อเท็จจริง ข้อมูลข่าวสาร ตรรกะ เหตุผล และตั้งสมมติฐาน

1.4 เชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ สอดคล้องกับเนื้อหา/แนวคิดของหลักสูตร มีการสร้าง ความรู้ใหม่ บูรณาการระหว่างบทเรียน นำไปประยุกต์ใช้ได้

1.5 ปัญหาซับซ้อนที่ก่อให้เกิดการทำงานกลุ่มร่วมกัน มีการแบ่งงานกันทำโดยเชื่อมโยงกันไม่แยกส่วน เหมาะสมกับเวลา เกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ใหม่

1.6 ชักจูงให้เกิดการอภิปรายได้กว้างขวาง ปัญหาที่เป็นประเด็นขัดแย้ง ข้อถกเถียงในสังคมที่ยังไม่มีข้อยุติ เป็นปลายเปิด ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน มีหลายทางเลือก/หลายคำตอบ สัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้ มาแล้ว มีข้อพิจารณาที่แตกต่าง แสดงความคิดเห็นได้หลากหลาย

1.7 ปัญหาที่สร้างความเคียดแค้น เสียหาย เกิดโทษภัยเป็นสิ่งที่ไม่ดีหากใช้ข้อมูลโดยลำพัง คนเดียวอาจทำให้ตอบปัญหาผิดพลาด

1.8 ปัญหาที่มีการยอมรับว่าจริง ถูกต้อง แต่ผู้เรียนไม่เชื่อจริง ไม่สอดคล้องกับความคิดของ ผู้เรียน

1.9 ปัญหาที่อาจมีคำตอบหรือแนวทางในการแสวงหาคำตอบได้หลายทาง ครอบคลุมการเรียนรู้ ที่กว้างขวางหลากหลายเนื้อหา

1.10 ปัญหาที่มีความยากความง่ายเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

1.11 ปัญหาที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ทันที ต้องการการสำรวจ ค้นคว้าและการรวบรวมข้อมูลหรือ ทดลองดูก่อน ไม่สามารถที่จะคาดเดาหรือทำนายได้ง่ายๆว่าต้องใช้ความรู้อะไร

1.12 ปัญหาที่ส่งเสริมความรู้ด้านเนื้อหาทักษะ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา

1.13 ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบในการระบุปัญหา เช่น ข้อความบรรยาย รูปภาพ วีดิทัศน์ สั้นๆ ข้อมูลจากผลการทดลองในห้องปฏิบัติการ ข่าว บทความจากหนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์

2. บูรณาการเนื้อหาความรู้ในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

3. เน้นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ

4. เรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยมีครูหรือผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

5. ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ และเรียนโดยการกำกับตนเอง (Self-directed learning) กล่าวคือ

5.1 สามารถประเมินตนเองและบ่งชี้ความต้องการได้

5.2 จัดระบบประเด็นการเรียนรู้ได้อย่างเที่ยงตรง

5.3 รู้จักเลือกและใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม

5.4 เลือกกิจกรรมการศึกษาค้นคว้า แก้ปัญหา ที่ตรงประเด็น มีประสิทธิภาพ

5.5 บ่งชี้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องได้ และคัดแยกออกได้อย่างรวดเร็ว

5.6 ประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เชิงวิเคราะห์ได้

5.7 รู้จักขั้นตอนการประเมิน

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา จัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้ อยากรู้เรียนเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

1. จัดกลุ่มผู้เรียนให้มีขนาดเล็ก (ประมาณ 3-5 /8-10 คน)

2. ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้ ควรมีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน มีวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ โดยคำนึงถึง การเชื่อมโยงความรู้ ใหม่เข้ากับความรู้เดิม ความซับซ้อนของปัญหาจากง่ายไปสู่ยาก ระดับ และประสบการณ์ผู้เรียน เวลาที่กำหนดให้ผู้เรียนใช้ดำเนินการ และแหล่งค้นคว้าข้อมูล

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ ต้องสามารถอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาได้

3. ผู้เรียนทำความเข้าใจหรือทำความเข้าใจความกระจ่างในคำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหานั้น เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

4. ผู้เรียนจับประเด็นข้อมูลที่สำคัญหรือระบุปัญหาในโจทย์วิเคราะห์ หาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ความจริงที่ปรากฏในโจทย์ แยกแยะข้อมูลระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น จับประเด็นปัญหาออกเป็นประเด็นย่อย

5. ผู้เรียนระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อภิปราย แต่ละประเด็นปัญหาว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้ อย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่

6. ผู้เรียนร่วมกันตั้งสมมติฐานเพื่อหาคำตอบปัญหาประเด็นต่างๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของ สมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล

7. จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ผู้เรียนจะประเมินว่ามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาด ความรู้ และความรู้อะไรจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหาที่ได้ ขั้นตอนนี้กลุ่ม จะกำหนดประเด็นการเรียนรู้ หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อจะไปค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย

8. ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร สื่อการเรียนการสอนต่างๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน อินเทอร์เน็ต หรือ ปรึกษาผู้รู้ในเนื้อหาเฉพาะ เป็นต้น พร้อมทั้งประเมินความถูกต้องโดย

- ประเมินแหล่งข้อมูล ความถูกต้อง เชื่อถือได้ของข้อมูล
- เลือกนำความรู้ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงว่าตรงประเด็นเพียงพอที่จะแก้ปัญหาอย่างไร
- หาประเด็นความรู้เพิ่มเติม ถ้าจำเป็น
- สรุป เตรียมสื่อ เลือกวิธีนำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

9. ผู้เรียนนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสม กับโจทย์ปัญหา พร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือหลักการทั่วไปโดย

- นำเสนอผลงานกลุ่มด้วยสื่อหลากหลาย
- สะท้อนความคิด ให้ข้อมูลย้อนกลับ อภิปราย ทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม ถึงกระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การเชื่อมโยง การสร้างองค์ความรู้ใหม่
- สรุปภาพรวมเป็นความรู้ทั่วไป

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าหาคำตอบ

10. ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม สรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม หรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุป องค์ความรู้ ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

11. ประเมินผลจากสภาพจริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติ

บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ทำหน้าที่ เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ
2. เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มิได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง
3. ใช้ทักษะการตั้งคำถามที่เหมาะสม
4. กระตุ้นและส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม ให้กลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐาน
5. สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนและเน้นให้ผู้เรียนตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของ ผู้เรียน
6. กระตุ้นให้ผู้เรียนเอาความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้อภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น
7. สนับสนุนให้กลุ่มสามารถตั้งประเด็นหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้/แก้ปัญหาได้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ครูกำหนด
8. หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินว่าถูกหรือผิด
9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้ประเมินทักษะของผู้เรียน และกลุ่ม พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม คือ การจัดประสบการณ์ ที่ส่งเสริมให้นำความรู้ มาช่วยแก้ปัญหาสังคมและสร้างสรรค์สังคมใหม่ เชื่อว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับสังคมในการสร้าง คุณธรรมความดี สร้างคนดีสู่สังคมไทย

1. การเรียนการสอนจะเน้นการบรรยายเป็นหลัก โดยมีศิลปะของการถ่ายทอดความรู้เป็น สำคัญ
2. มีหลักการอบรมจิตใจ และถ่ายทอดค่านิยมเพื่อสร้างนิสัยที่ดีงามให้เกิดแก่ผู้เรียน
3. กระบวนการเรียนการสอนจะมี “ผู้เรียน” เป็นศูนย์กลาง และครูเป็นผู้คอยเป็นโค้ช แนะนำ
4. การเรียนการสอนคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ และจุดหมายของผู้เรียนเพื่อให้เกิด การเรียนรู้

ผู้สอน

1. ผู้สอนหรือครู ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความประพฤติดี มีศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นศูนย์กลางของห้องเรียน
2. ผู้สอนควรต้องเป็นผู้มีทักษะ เทคนิควิธี ที่จะโน้มน้าวให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการ เรียนรู้
3. ผู้สอนต้องเสริมสร้างความสนใจและเป้าหมายในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

4. ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในอันที่จะกำหนด หรือตัดสินใจในกิจกรรมทางการเรียนรู้
5. ผู้สอนเป็นผู้คัดเลือกสิ่งที่เห็นว่าผู้เรียนควรจะได้เรียน ผู้เรียนจะเป็นผู้รับ ผู้ฟัง ผู้ฝึกฝนตนเองให้เกิดความเข้าใจ และเชี่ยวชาญในสิ่งที่เรียน

ผู้เรียน

1. ผู้เรียนเป็นผู้รับ ผู้ฟัง และทำความเข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูกำหนด
2. ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ เป็นผู้สืบทอดค่านิยม และมรดกทางวัฒนธรรมไว้และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังต่อไป
3. ผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่มีความพยายาม อดทน และเป็นผู้มีระเบียบวินัย
4. มุ่งให้ผู้เรียนค้นหาวิธีการแก้ปัญหา ใช้วิธีการแบบโครงงานคุณธรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เตรียมตัวเพื่ออนาคต

โรงเรียนคุณธรรม

1. มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินคุณค่าพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียน
2. ทำหน้าที่ฝึกฝน อบรมทางปัญญาให้แก่เยาวชน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจเรื่องราวหรือมรดกทางสังคม
3. เป็นสถาบันเพื่อความมั่นคง ความเป็นระเบียบของสังคมแต่ไม่ใช่นำของสังคม
4. ช่วยสงวนรักษาความดีงาม คุณค่า และวัฒนธรรมของสังคมให้ประณีต สมบูรณ์ขึ้นและถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่รับช่วงต่อไป
5. ให้ผู้เรียนรู้จักกฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคม

ผู้บริหาร

มีการบริหารจัดการเรื่องการเรียนรู้ไปในทางเดียวกัน คือระบบบริหารเป็นแบบมีส่วนร่วม (Bureaucratic Model) กับชุมชนและองค์กรแห่งการเรียนรู้

การวัดผลประเมินผล

1. เชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงอยู่ภายนอกตัวผู้เรียน สามารถรับรู้ด้วยจิต
2. การได้มาซึ่งความรู้นั้นเป็นการรับมาโดยกระบวนการถ่ายทอด จดจำ
3. ใช้วิธีการทดสอบความจำในเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนมา
4. ประเมินผู้เรียนทางด้านทฤษฎี(วิชาการ)เป็นสำคัญ โดยสร้างบรรยากาศของการมีอิสระ มีใช้ด้วยการบังคับ เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา การจัดตารางสอนควรมีการยืดหยุ่น ศึกษาโดยการค้นคว้า และอภิปรายเป็นหลัก ให้ผู้เรียนรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับอนาคต การสอนของครูกับผู้เรียนจึงควรทำงานร่วมกัน วางแผน แก้ปัญหา เช่น วิธีการทาง

วิทยาศาสตร์ วิธีการวางโครงการ หรือวิธีแก้ปัญหาสังคมเป็นหลัก ผู้เรียนต้องเข้าใจสภาพของสังคมดีพอ และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม เช่น ความมีระเบียบวินัยในโรงเรียน ยาเสพติด ฯลฯ

แนวคิดศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

สถานีวิทยุแห่งชาติ (2561:5) กล่าวว่า ศาสตร์พระราช คือ บรรดาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่างๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหา เพื่อประโยชน์สุขแก่เหล่าพสกนิกร และส่งผลมนุษยชาติทั้งปวงให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน

กระบวนการพัฒนาตามวิธีทรงงานของพระราช ๒๓ วิธี เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา (King's Model) มาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างเป็นบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัย การทำงานที่ดีให้ติดตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการสร้างเจตคติค่านิยมที่สามารถพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ เน้นการพัฒนาศักยภาพคนให้บุคคลที่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ดีสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไทยภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยาดีงาม การพัฒนาผู้เรียน โดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน ในโครงการคุณธรรมที่สัมพันธ์กับศาสตร์พระราชที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกนิสัยด้านดี เช่น โครงการคุณธรรมการจัดการขยะ การฝึกการออม การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการกิจกรรมจิตอาสา งานสาธารณะ ช่วยเหลือชุมชน และสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการมีวินัยในชั้นเรียนให้เป็นคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียน

ศาสตร์พระราช เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงทุ่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่พสกนิกรไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ ณ แห่งไหนใด หรือห่างไกลสักเพียงใด ก็มีทรงย่อท้อซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริงทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนา เพื่อมุ่งประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่า และควรยึดเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท นำมาปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติตลอดไป หลักการทรงงานดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และได้ได้นำสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดได้ยึดถือและใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ตนเองและ สังคมส่วนรวม พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ว่า “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ถือว่าเป็นหัวใจของการทำงานเพื่อรับใช้เบื้องพระยุคลบาทในฐานะข้าราชการ หากพิจารณาแล้วมีความหมายที่ลึกซึ้งนัก กล่าวคือ

เข้าใจ หมายถึง ความเข้าใจ แจ่มชัด ในประเด็น จุดมุ่งหมาย ทิศทางของงานที่ทำ

เข้าถึง หมายถึง การเข้าถึงปัจจัย เช่น องค์ความรู้ หลักจิตทฤษฎี แนวทาง ทรัพยากรการบริหารต่าง ๆ ของงานที่กำลังทำ

พัฒนา หมายถึง การลงมือกระทำ และหาทางต่อยอดองค์ความรู้เดิมให้ดีขึ้น สิ่งที่อยู่ตอนนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เรียกว่า นวัตกรรม (Innovation) เกิดวิธีคิดใหม่ (Paradigm) ที่เป็นของตน ส่วนนี้ถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่จะเปิดทางให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และต่อยอด

ถือว่าเป็นทฤษฎีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนที่มีคุณค่าซึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริการจัดการศึกษาในโรงเรียนคุณธรรมได้เป็นอย่างดี ทั้งระดับผู้นิเทศ ผู้บริหารและระดับปฏิบัติคือครู

การนิเทศแบบแนวทางศาสตร์พระราชา

(มูลนิธิมั่นพัฒนา,2561) นิเทศแบบแนวทางศาสตร์พระราชาเป็นสถานการณ์การเรียนรู้ระหว่างครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ โดยการเรียนรู้วิธีการคิด การกระทำที่ให้หลักการ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยครูต้องเชื่อใจผู้นิเทศในเรื่องผู้นิเทศจะใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาช่วยครูให้สามารถช่วยปรับปรุงและพัฒนางานของตนเอง ผลของการนิเทศแบบสนับสนุนที่เห็นได้ ชัด คือ ความเป็นมิตรที่ดีต่อความสัมพันธ์เสมือนเพื่อน ระหว่างผู้นิเทศและครู และความเข้าใจพฤติกรรมต่างๆในชั้นเรียนดีขึ้น

การนิเทศแบบแนวทางศาสตร์พระราชา วิธีการที่บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศปฏิบัติงานร่วมกันด้วยตระหนักรู้ตลอดเวลาว่าเป้าหมายก็เพื่อมุ่งให้ครูและผู้นิเทศได้รับสาระข้อมูลที่มีความหมายลึกซึ้ง ครอบคลุมมากขึ้นว่าเกิดอะไรบ้างในการสอนและการนิเทศ การที่นิเทศแบบแนวทางศาสตร์พระราชาเป็นการนำหลักการมีส่วนร่วมของครูและศึกษานิเทศก์ประสบความสำเร็จ ครูจะเรียนรู้สามารถเข้าใจปัญหาและแก้ปัญหาได้ ผู้นิเทศจะคิดพิจารณา การปฏิบัติการนิเทศและปรับปรุงแผนการนิเทศเพื่อปรับสถานการณ์การเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

กระบวนการนิเทศแบบแนวทางศาสตร์พระราชา

1. ประชุมปรึกษาหารือระหว่างศึกษานิเทศก์และคณะครูและผู้บริหารในเรื่องการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
2. ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลและให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. ประเมินผลการนิเทศโดยการประเมินกระบวนการนิเทศ ผลการปฏิบัติงานของครู เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และผลการเรียนรู้ของนักเรียน
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศ

ศิวากร นันโท (2550, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดลาดตระโง และโรงเรียนวัดศรีวังค์ โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ รวม 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ ได้รูปแบบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการนิเทศภายใน ได้แก่ กำหนดโครงสร้างการนิเทศภายใน กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน 2) วางแผนการนิเทศภายใน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา การกำหนดกิจกรรมการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน 3) ปฏิบัติการนิเทศภายใน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การควบคุมการปฏิบัติการนิเทศ การสร้างขวัญกำลังใจ 4) ประเมินผลการนิเทศภายใน ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศภายใน และการสรุปผลการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า สามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริงของโรงเรียนขนาดเล็ก และผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก

วรรณพร สุขอนันต์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็กควรประกอบด้วย ปัจจัยการดำเนิน 8 ปัจจัย ที่มีความสำคัญต่อการนิเทศภายใน ได้แก่ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) เทคนิคการนิเทศ 3) บทบาทหน้าที่ 4) การประเมินผล 5) การสร้างเครือข่าย 6) การพัฒนา 7) สื่อและเครื่องมือนิเทศ และ 8) มนุษย์สัมพันธ์

สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ และฉันทนา จันท์บรรจง (2551, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า 1) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยประเด็นหลัก 7 ด้าน และประเด็นย่อย 23 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการนิเทศมี 1 ประเด็น คือ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และร่วมมือกับครูให้สามารถพัฒนาตนเองพัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน 2) ด้านเนื้อหาของการนิเทศ มี 5 ประเด็น คือ การพัฒนาหลักสูตรอิงมาตรฐาน การออกแบบการเรียนรู้อิง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน 3) ด้าน

กระบวนการนิเทศมี 6 ประเด็น คือ การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคุณภาพ การวางแผนการนิเทศ การสร้างเครื่องมือ สื่อการนิเทศ การนิเทศการเรียนการสอน การประเมินผลติดตามผล การขยายผล สร้างวัฒนธรรมคุณภาพโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 4) ด้านวิธีการนิเทศมี 4 ประเด็น คือ การนิเทศแบบตรวจตรา การนิเทศแบบให้ผลผลิต การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศเพื่อพัฒนา 5) ด้านผู้นิเทศมี 3 ประเด็น คือ ศิษยานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ ของโรงเรียน 6) ด้านระยะเวลาการนิเทศ มี 1 ประเด็น คือ นิเทศทั้งในและนอกเวลาที่ครูทำการสอน 7) ด้านปัจจัยเอื้อ/ข้อจำกัดในการนิเทศมี 3 ประเด็น คือ การจัดทำระบบรายงานผลการนิเทศภายใน ของสถานศึกษาที่เข้าใจง่าย ถูกต้องและเป็นรูปธรรม เพื่อการติดตามผลของหน่วยงานต้นสังกัด การพัฒนาความรู้ด้านการนิเทศภายในให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้บริการ กำหนดบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและทีมงานให้ชัดเจนมากขึ้น

เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2552, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครุวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแวວความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ พบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนครุวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแวວความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ เรียกว่า “APFIE Model” ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศักยภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น (Assessing Needs : A) ขั้นตอนที่ 2 จัดการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Providing Information : P) ขั้นตอนที่ 3 วางแผนการนิเทศ (Formulating Plan : F) ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติการนิเทศ (Implementing : I) ประกอบด้วยกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นเตรียมการก่อนสอนและการนิเทศ 2) ขึ้นสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน 3) ขึ้นประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการสังเกตการณ์สอน 4) ประเมินผลการนิเทศ ติดตามดูแล และ ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลการนิเทศตลอดภาคเรียน (Evaluating : E) และผลจากการตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอนครุวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแวວความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์โยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพครุวิทยาศาสตร์ ผู้ทำหน้าที่นิเทศมีสมรรถภาพในการนิเทศการจัดการเรียนรู้หลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน ครุวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้มีสมรรถภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน นักเรียนที่มีแวວความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์มีความรู้และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ครุวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่นิเทศและครุวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอน อยู่ในระดับมากที่สุดและนักเรียนที่มีแวວความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์เห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนของครุวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

สามารถ ทิมนาค (2553, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของ กลี๊กแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านของครูภาษาไทย พบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิดของกลี๊กแมน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้าน ทักษะการอ่านของครูภาษาไทย เรียกว่า “AIPDE Model) ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing : A) ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Information : I) ขั้นที่ 3 วางแผนการนิเทศ (Planning : P) ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการนิเทศ (Doing : D) ประกอบด้วยกระบวนการนิเทศ 3 ขั้น คือ 1) การ ประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน 2) สังเกตการณ์สอน 3) ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการ สังเกตการณ์สอน และขั้นที่ 5 ประเมินการนิเทศ (Evaluating : E) ผลจากการตรวจสอบ ประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ 6 คน พบว่า รูปแบบการนิเทศการ สอนมีประสิทธิภาพ และจากการตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอน โดยการนำไปใช้ในโรงเรียน พบว่า ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศมีสมรรถภาพการนิเทศการสอนหลังการใช้ รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน ครูผู้รับการนิเทศมี สมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้ รูปแบบการนิเทศการสอน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อน เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน สูงขึ้น ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอน อยู่ใน ระดับมากที่สุดและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครูภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุด

ยุพิน ยืนยง (2553, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อ ส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา 5 อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน มีชื่อว่า ซีไอพีอี (CIPE Model) ประกอบด้วยหลักการมุ่งเน้นกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบสัมพันธ์กัน และคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการนิเทศและการทำวิจัยในชั้นเรียน กระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 Classifying : C การคัดกรองระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการนัดการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อจัดกลุ่มครูและ เลือกวิธีการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 Informing : I การให้ความรู้ก่อน การนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 Proceeding : P การดำเนินงาน ได้แก่ 3.1 การประชุมก่อนการ สังเกตการณ์สอน (Pre conference) 3.2 การสังเกตการณ์สอน (Observation) 3.3 การประชุม หลังการสังเกตการณ์สอน (Post conference) ขั้นตอนที่ 4 Evaluating : E การประเมินผล การนิเทศโดยมีการกำกับ ติดตาม (Monitoring) อย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน และ ผลการใช้รูปแบบ การนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูผู้นิเทศมี

สมรรถภาพในการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ อยู่ในระดับสูงมาก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้รูปแบบการนิเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้รูปแบบการนิเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ มีสมรรถภาพในการวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับสูงมาก และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ อยู่ในระดับสูงมากที่สุด และนักเรียนมีผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนแบบหลากหลายวิธีการของครูผู้รับการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ

นพพรพรรณ ญาณโกมุท (2558, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน มีองค์ประกอบด้วยกัน 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายใน และส่วนที่ 4 การประเมินผล ผลการพิจารณาและประเมินคุณภาพของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 และผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ทดลองได้ ผลการใช้รูปแบบ พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการนิเทศภายในสูงขึ้นโดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทาง ศาสตร์พระราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มีลักษณะเป็นการ วิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน 2) สร้างรูปแบบการนิเทศการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการ นิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา โดยผู้วิจัยนำเสนอ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศเพื่อส่งเสริม คุณธรรมของโรงเรียน

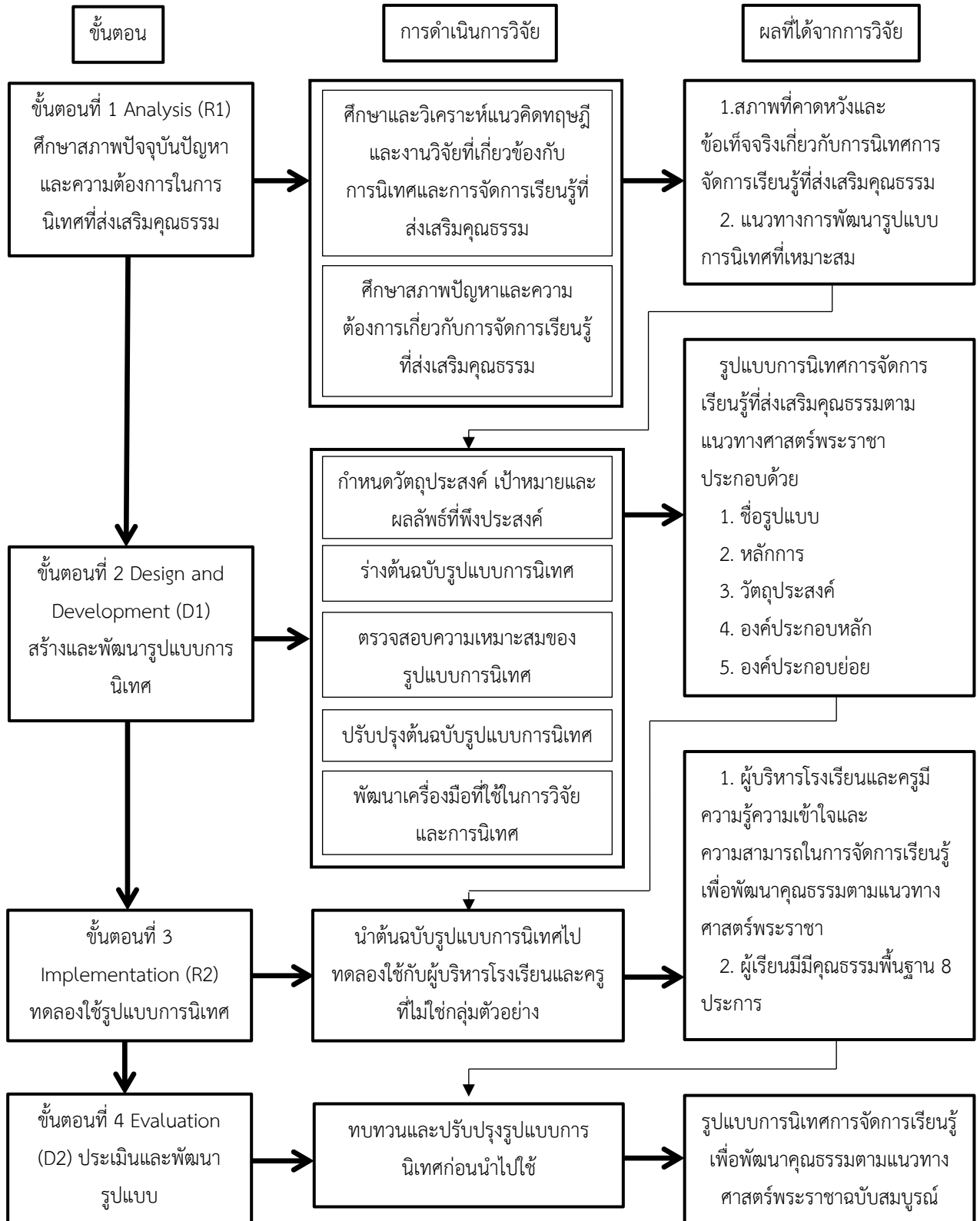
ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นรายละเอียดในภาพรวม ผู้วิจัยจึงได้สรุปกรอบการดำเนินการวิจัย ปรากฏ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

กรอบการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียนในสังกัด ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานด้านคุณธรรมทุกคน ของโรงเรียนในสังกัด

2. จัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินปัญหาและความต้องการที่แท้จริง (Need Assessment) ในการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน โดยดำเนินการกับกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ดังนี้

2.1 จัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ กับผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ประธานกลุ่มเป็นตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา จำนวน 15 กลุ่มเครือข่าย ๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 15 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 7-8 คน โดยจัดในวันที่ 18 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องประชุมทุ่งอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

2.2 จัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ กับครูผู้สอน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการเป็นตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา จำนวน 15 กลุ่มเครือข่าย ๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 15 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 7-8 คน โดยจัดในวันที่ 19 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องประชุมทุ่งอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

3. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา และศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นำมาวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญๆ เพื่อหาปัจจัยหรือ

วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในการส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน และนำความรู้มาเขียนเป็นประเด็นคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ

4. เก็บรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ ประมวลความคิดเห็น และสรุปประเด็น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ทุกโรงเรียน จำนวน 89 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 89 คน และ 2) ครูผู้รับผิดชอบงานด้านคุณธรรมของโรงเรียน จำนวน 89 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ได้แก่

1. แบบสอบถามศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. แบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ
3. แบบสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. เครื่องมือแบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษานโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนรักษาศีลห้าเชิงคุณภาพครบถ้วนรอบด้าน รวมถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอื่น ๆ

1.2 สร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามระดับการปฏิบัติกรดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน เกี่ยวกับเนื้อหา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านผู้บริหารและการบริหารจัดการ 3) ด้านครูและการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม 5) ด้านนักเรียน และ 6) ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ รวมข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 50 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ(Rating Scale) ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

1.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

1.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

1.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

1.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสส์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

1.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกรเหนือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

1.3.5 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

แล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 นำแบบสอบถามไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกเอาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) 0.6 ขึ้นไป แก้ไขปรับปรุงเหลือข้อคำถามจำนวน 48 ข้อ และได้ปรับข้อความการใช้ภาษาให้มีความสมบูรณ์

2. แบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา และศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นำมาวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญๆ เพื่อหาปัจจัยหรือวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในการส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน และนำความรู้มาเขียนเป็นประเด็นคำถาม เพื่อนำไปใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ

2.2 สร้างแบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ มีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด ใน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม 4) ด้านพฤติกรรมนักเรียน และ 5) ด้านการนิเทศ

2.3 นำแบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

2.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษาพิเศษศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

2.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

2.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสร์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาศึกษา

2.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกรเหนือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.3.5 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาต(เขมวังส์) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

แล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. แบบสังเคราะห์เอกสาร

3.1 ศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา และศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” นำมาวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญๆ

3.2 จัดทำแบบสังเกตสาระที่เอกสาร เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์ใช้สร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

3.3 นำแบบสังเกตสาระที่เอกสาร เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

3.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

3.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

3.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสร์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

3.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกรเหนือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

3.3.5 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

แล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรมโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 162)

ค่าเฉลี่ย 3.26-4.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.25 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.76-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.75 หมายถึง มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับน้อยที่สุด

2. แบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ ได้สรุปประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มแล้วนำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3. แบบสังเคราะห์เอกสาร ได้สรุปประเด็นจากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ

การสร้างรูปแบบการนิเทศ เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการร่วมกันทั้งการออกแบบ ยกร่างรูปแบบ และพัฒนารูปแบบในขั้นตอนเดียวกัน โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการวางแผน รวมทั้งได้สังเคราะห์เอกสารนโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ศึกษาแผนแม่บทที่ส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1(พ.ศ.2559-2564) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กับการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบระบบพี่เลี้ยง การนิเทศแบบชี้แนะ การนิเทศแบบสอนแนะสะท้อนคิด การนิเทศรูปแบบประชุม อบรม สัมมนา การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศการศึกษาเชิงระบบ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาองค์ความรู้ศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนำมาใช้ในการยกร่างรูปแบบการนิเทศ

2. ยกร่าง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา (ร่างรูปแบบ 1)

3. ตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา เพื่อต้องการทราบว่ารูปแบบการนิเทศที่ยกร่างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและศาสนา พุทธปรัชญา จริยศาสตร์ พระพุทธศาสนา

3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.3 ดร.เดช สาระจันทร์ อาจารย์มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์นเชียงใหม่ เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา

3.4 ดร.เจตนา เมืองมูลศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำพูน เขต 1 เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

3.5 ดร.ฐาปณัฐ อุดมศรี นักวิชาการศึกษา สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษาและการบริหารการศึกษา

4. ปรับปรุง แก้ไข ร่างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (ร่างรูปแบบ 2)

5. ประเมินคุณภาพของรูปแบบ เพื่อดูความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา โดยผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการนิเทศ ได้แก่ศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11(จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร) เขตตรวจราชการที่ 15 (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน) และ เขตตรวจราชการที่ 18 (จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี) รวม 11 จังหวัด 29 เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

6. ประเมินและตัดสิน รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมายและศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นประโยชน์ (Utility) และประเมินตัดสินคุณค่าของรูปแบบการนิเทศ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 13 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากอาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

6.1 รองศาสตราจารย์ ดร.เกตุมณี มากมี อาจารย์มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา

6.2 ดร.วิฑูรย์ วังตาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา และ ด้านการบริหารการศึกษา

6.3 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

6.4 นายสวงค์ ร่มเงิน ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

6.5 นางสาววิลาวัลย์ ศรีสวัสดิ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

6.6 นายสมาน โปธิป็น ผู้อำนวยการโรงเรียนเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดพระนอนหนองผึ่ง เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

6.7 นายชัยพร นิธิวิทยา ผู้อำนวยการโรงเรียนชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านสันป่าสัก เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา

6.8 นางรัชนี สมบุตร ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

6.9 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

6.10 นางกิงกัญจน์ คำวงศ์ปิ่น ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดกุ้มคำ (เมธาวิสัยคณาทร) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

6.11 นางสาววงเดือน โปธิป็น ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล การศึกษา

6.12 นายสมหวัง คันธรส ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล การศึกษา

6.13 นายกมล ชื่นทองคำ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

7. ปรับปรุง แก้ไข ร่างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทาง ศาสตร์พระราชา ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำต้นแบบรูปแบบการนิเทศ ฉบับสมบูรณ์

8. นำรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ไปทดลองใช้กับบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้าน สันป่าสัก อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เปิด สอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศ

9. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาปรับปรุงพัฒนา รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปใช้จริงกับโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง

สำหรับขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ ได้ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ การศึกษา ด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการบริหารการศึกษา และ ด้านปรัชญาและศาสนา (พุทธปรัชญา จริยศาสตร์ พระพุทธศาสนา) รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน โดย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 13 คน ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 2 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 3 คน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 3 คน

ในส่วนของการประเมินคุณภาพ เพื่อดูความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ได้ให้ผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการนิเทศ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ศึกษานิเทศก์สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11 15 และ 18 รวม 11 จังหวัด 29 เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน ซึ่งกำหนดผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานด้านคุณธรรม ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตนเองสังกัด มาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. เป็นศึกษานิเทศก์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ปฏิบัติหน้าที่ทีมเคลื่อนที่เร็ว(Roving Team) โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับเขตตรวจราชการ มาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี

ทั้งนี้ รายละเอียดศึกษานิเทศก์ผู้ที่มีประสบการณ์ ที่ใช้ในการประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 เขตตรวจราชการที่ 15 และ เขตตรวจราชการที่ 18

เขตตรวจราชการ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนศึกษานิเทศก์(คน)
ที่ 11 สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร	ประถมศึกษา	6	6
	มัธยมศึกษา	2	3
ที่ 15 เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน	ประถมศึกษา	12	12
	มัธยมศึกษา	2	2
ที่ 18 นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และอุทัยธานี	ประถมศึกษา	7	7
	รวมทั้งสิ้น	29	30

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา
2. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา
3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
  - 1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 1.2 ยกร่างข้อคำถามแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ตามองค์ประกอบให้ครอบคลุมและตรงตามประเด็น จำนวน 19 ข้อ
  - 1.3 นำแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้
    - 1.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา
    - 1.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา
    - 1.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสส์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

1.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกรก
เหนือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

1.3.5 นางบุษกร สุรียา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์)
เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

1.4 นำแบบตรวจสอบไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา ฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีรายนามผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.5.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน อาจารย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและศาสนา จริยศาสตร์ พระพุทธศาสนา

1.5.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช อธิการบดีมหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

1.5.3 ดร.เดช สาระจันทร์ อาจารย์มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์นเชียงใหม่
เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา

1.5.4 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

1.5.5 ดร.ฐาปณัฐ อุดมศรี นักวิชาการศึกษา สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัด
การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีวิทยาการวิจัยทางการ
ศึกษาและการบริหารการศึกษา

2. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ การนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม
ตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ยกร่างแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศ เกี่ยวกับความถูกต้อง
ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ โดยมีข้อคำถามตรงประเด็นครอบคลุม และ
สอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทาง
ศาสตร์พระราชา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ

2.2 นำแบบตรวจสอบคุณภาพ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม
คุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อ
ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเอาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป รายชื่อผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

2.2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน อาจารย์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและศาสนา พุทธปรัชญา จริยศาสตร์ พระพุทธศาสนา

2.2.2 ดร.วิฑูรย์ วังตาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาลำพูน เขต 1 (ข้าราชการบำนาญ) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา และการบริหารการศึกษา

2.2.3 ดร.เดช สารระจันท์ อาจารย์มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์นเชียงใหม่

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา

2.2.4 ดร.เจตนา เมืองมูลศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

2.2.5 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้วศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

2.3 ปรับปรุงแบบประเมินคุณภาพ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่

ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เหลือข้อคำถาม จำนวน 19 ข้อ ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อความให้สื่อสารได้ชัดเจน ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

2.4 นำแบบประเมินคุณภาพ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม

คุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบการนิเทศ ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)ศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 15 และ 18 จำนวน 11 จังหวัด 29 เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน

3. แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ยกร่างแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ที่มีประเด็นที่ตรงและครอบคลุม

3.3 นำแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ ความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยเลือกเอาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 ขึ้นไป แล้วแก้ไขปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์

2.4 นำแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 นำแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ฉบับสมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางการศึกษาพระราชา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญและไปพบผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน ระหว่างวันที่ 4-5 มิถุนายน 2561 ส่วนผู้เชี่ยวชาญที่อาศัยอยู่นอกจากเหนือจากนี้ ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งเครื่องมือการวิจัยไปทางไปรษณีย์ โดยได้ประสานขอความอนุเคราะห์ไว้ก่อนแล้ว

2. แบบประเมินคุณภาพ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางการศึกษาพระราชา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง กับกับศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 15 และ 18 จำนวน 11 จังหวัด 29 เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน โดยการส่งเครื่องมือแบบประเมินคุณภาพ ผ่านช่องทางระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E-Office ส่งผ่าน

ไปยังหัวหน้าหน่วยงานตามระบบหนังสือราชการ พร้อมทั้งได้ส่งโดยตรงไปยังศึกษานิเทศก์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ผ่านช่องทางกลุ่มไลน์(Line Group : RT คุณธรรม 15) ในวันที่ 7-8 มิถุนายน 2561 และส่งเครื่องมือแบบประเมินคุณภาพที่ดำเนินการแล้ว กลับคืนมายังผู้วิจัยโดยตรงผ่านช่องทางกลุ่มไลน์(Line Group : RT คุณธรรม 11 15 และ 18) ภายในวันที่ 12 มิถุนายน 2561

2. แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ในวันที่ 20 มิถุนายน 2561 ณ ห้องประชุมห้วยฮ่องไคร้ โรงแรมฮอติเดย์การ์เด้น อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

2. แบบประเมินคุณภาพ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ได้วิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้(รัตนะ บัวสนธ์, 2554, หน้า 48)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ผู้วิจัยใช้หลักปฏิบัติจากแนวทางศาสตร์พระราชา โดยให้ความสำคัญของการกระทำที่เกิดจากการ “ระเบิดจากข้างใน” ให้โรงเรียนสมัครเข้าร่วมตามความพร้อมและเต็มใจ ดำเนินงานดังนี้

1. จัดประชุมผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ จำนวน 10 โรงเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการนิเทศ วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ ความหมายและสาระสำคัญของแต่ละปัจจัย องค์ประกอบ ที่นำมาสร้างรูปแบบการ

นิเทศ และวิธีดำเนินงานกิจกรรมตามคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา

2. จัดอบรมปฏิบัติการผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทุกคน ให้ความรู้เรื่องการทำงานส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนโดยใช้กระบวนการโครงการคุณธรรม ในวันที่ 18-19 สิงหาคม 2561 ณ ห้องประชุมสันป่าตอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

3. โรงเรียนดำเนินงานบริหารจัดการที่ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน และครูจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรม หรือเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกให้แก่นักเรียน

4. นิเทศติดตาม ในลักษณะการเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจ เสริมแรง ชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน และครูบรรลุผลตามเป้าหมายของโรงเรียนคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้เทคนิคนิเทศอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ประชุมวางแผนการนิเทศร่วมกับบุคลากรในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน และกำหนดผู้นิเทศใน 3 ลักษณะ ดังนี้

4.1.1 ผู้นิเทศคนเดียว หมายถึง ผู้วิจัยได้ออกปฏิบัติการนิเทศด้วยตนเอง เรียกว่า นิเทศแบบเผชิญหน้า (Face To Face) ตัวต่อตัว

4.1.2 ผู้นิเทศเป็นทีมกลุ่มเครือข่าย ซึ่งแบ่งออกเป็น 15 กลุ่มเครือข่าย 15 ทีม นิเทศ โดยแต่ละทีมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีความรู้ความสามารถ ที่ได้รับการอบรมพัฒนาตามหลักสูตร ทีมเครือข่ายนิเทศโรงเรียนคุณธรรมทั้งระบบ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมโรงเรียนสันป่าตอง (สุวรรณราชภูริวิทยาการ)

4.1.3 ผู้นิเทศเป็นทีมอำเภอ ซึ่งใช้พื้นที่อำเภอเป็นฐานในการนิเทศ(Supervision of Area-Based) แบ่งออกเป็น 5 ทีม ได้แก่ ทีมนิเทศอำเภอสันป่าตอง ทีมนิเทศอำเภอหางดง ทีมนิเทศอำเภอสарภี ทีมนิเทศอำเภอดอยหล่อ และ ทีมนิเทศอำเภอแม่วาง โดยในแต่ละทีมประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์ ในที่นี้ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ในทีมนิเทศอำเภอหางดง

4.2 จัดทำปฏิทินนิเทศติดตาม โดยผู้วิจัยร่วมกับทีมนิเทศอำเภอ และทีมนิเทศระดับกลุ่มเครือข่าย

4.3 ปฏิบัติการนิเทศ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา จำนวน 10 โรงเรียน ตามปฏิทินที่กำหนด

5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ได้ลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 8-25 มกราคม 2561 ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามแนวทางศาสตร์พระราชา และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เจาะจงเลือกสังเกตการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

6. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และพรรณนาความ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ปีการศึกษา 2561 ทุกโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เฉพาะโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วม อำเภอละ 2 โรงเรียน โดยให้โอกาสโรงเรียนที่สมัครก่อน 2 โรงเรียนแรก ของแต่ละอำเภอรวมจำนวน 10 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน ครูผู้สอนจำนวน 247 คน และนักเรียน จำนวน 716 คน เป็นโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ โดยผู้วิจัยได้ทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม-กันยายน 2561 และ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 ถึง วันที่ 31 มกราคม 2562

สำหรับผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในชั้นเรียนที่ครูสอน ชั้นละ 1 ห้องเรียน จำนวน 716 คน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้รูปแบบการ
นิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตาม แนวทางศาสตร์พระราชา

โรงเรียน	อำเภอ	จำนวน ผู้บริหาร (คน)	จำนวนครู (คน)	จำนวน นักเรียนชั้น ป.4-6 (คน)
สันป่าตอง(สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)	สันป่าตอง	1	50	90
วัดกู่คำ(เมธาวิสัยคณาทร)	สันป่าตอง	1	14	90
บ้านกาด(เขมวังส์)	แม่วาง	1	12	70
หลวงพัฒนาบ้านขุนวาง	แม่วาง	1	10	76
บ้านน้ำแพร่	หางดง	1	13	84
บ้านสันป่าสัก	หางดง	1	36	72
วัดเวฬุวัน	สารภี	3	80	72
วัดพระนอนหนองผึ้ง	สารภี	1	10	98
กรป.กลางอุปถัมภ์	ดอยหล่อ	1	14	44
บ้านดงป่าหวาย	ดอยหล่อ	1	8	20
ผลรวม		12	247	716

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม
ตามแนวทางศาสตร์พระราชา มีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม
2. แบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน
3. แบบสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน
4. แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม สำหรับทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดอบรมปฏิบัติการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคนในโรงเรียน ก่อนและหลังการอบรม จำนวน 25 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ ๒ ตัวเลือก (ถูกหรือผิด) จำนวน 15 ข้อ และ ตอนที่ 2 เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

2. แบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.1 ศึกษานโยบาย เป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนรักษาศีลห้าเชิงคุณภาพครบถ้วนรอบรู้ รวมถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอื่น ๆ

2.2 ร่างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามระดับการปฏิบัติการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน เกี่ยวกับเนื้อหา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านผู้บริหารและการบริหารจัดการ 3) ด้านครูและการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม 5) ด้านนักเรียน และ 6) ด้านเครือข่ายและความร่วมมือ รวมข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 50 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และ ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

2.3 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

2.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา

2.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้าน
การนิเทศการศึกษา

2.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสร์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตน
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

2.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกร
เหนือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.3.5 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์)
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

แล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ
Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 นำแบบสอบถามไปปรับปรุง/แก้ไข เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความได้ง่าย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกเอาเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) 0.6 ขึ้นไป แก้ไขปรับปรุงเหลือข้อคำถามจำนวน 45 ข้อ และได้ปรับข้อความการใช้ภาษาให้มีความสมบูรณ์

2.5 นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน

3. แบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน

3.1 ศึกษาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม นโยบายเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงาน

ส่งเสริมคุณธรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนรักษาศีลห้าเชิงคุณภาพครอบครัวอบอุ่น รวมทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอื่น ๆ

3.2 ร่างแบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด มีประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ เกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ ชื่อเรื่องที่สอน วัตถุประสงค์ การนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และเกี่ยวกับตัวผู้เรียน

3.3 นำแบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล การศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งรายนามผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

3.3.1 ดร.เจตนา เมืองมูล ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญด้าน การนิเทศการศึกษา

3.3.2 ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้าน การนิเทศการศึกษา

3.3.3 ดร.กฤษณ์ภัสร์ พงษ์พานิชย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพันตน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษา

3.3.4 นางสาวจตุพร ศิลาเดช ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดบวกรกร เหนือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

3.3.5 นางบุษกร สุริยา ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกาด(เขมวังส์) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1

แล้วนำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Ravinia and Hambleton (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

ΣR หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำแบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน ไปปรับปรุง/แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และได้ปรับข้อความการใช้ภาษาให้มีความสมบูรณ์

3.5 นำแบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นดังนี้

1. เก็บข้อมูลจากการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ปฏิบัติการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูทุกคนในโรงเรียน ก่อนและหลังการอบรม โดยผู้วิจัยในวันที่ 18-19 สิงหาคม 2561 ณ ห้องประชุมสันป่าตอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน และแบบสังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย ได้ลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 8-25 มกราคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเลือกเฉพาะฉบับที่มีความถูกต้อง ครบถ้วนและมีความสมบูรณ์ มาประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม วิเคราะห์ผลโดยใช้คะแนนเฉลี่ยค่าร้อยละ
2. ผลการแบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน วิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา
3. สังเกตการณ์สอนของครูผู้สอน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ภาคผนวก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทงศาสตร์พระราชา

ขั้นตอนที่	กิจกรรม	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
1	การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการนิเทศเพื่อ ส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน	1. แบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน ปัญหาและ ความต้องการในการนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม 2. แบบบันทึกการจัดกลุ่มสนทนาประเด็น เฉพาะ 3. แบบสังเคราะห์เอกสาร
2	การสร้างและพัฒนาารูปแบบ การนิเทศ	1. แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิง ทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง ของร่างรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวคิดศาสตร์ พระราชา 2. แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ การ นิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทงศาสตร์พระราชา 3. แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) รูปแบบการนิเทศการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตาม แนวทงศาสตร์พระราชา
3	ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ	1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม 2. แบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริม คุณธรรมของโรงเรียน 3. แบบสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน 4. แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

แบบสอบถามการวิจัย

เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน ตามโครงการวิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูในการส่งเสริมคุณธรรมโดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้
- ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีข้อคำถาม 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) ผู้บริหารและการบริหารจัดการ 3) ครูและการจัดการเรียนรู้ 4) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม 5) นักเรียน และ 6) เครือข่ายและความร่วมมือ
- ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน
- ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน

- ตอนที่ 1** ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน มีข้อคำถาม 7 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) ผู้บริหารและการบริหารจัดการ 3) ครูและการจัดการเรียนรู้ 4) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม 5) นักเรียน และ 6) เครือข่ายและความร่วมมือ

โปรดพิจารณาว่าผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และเครือข่ายและความร่วมมือในโรงเรียนของท่าน มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรม ในแต่ละรายการอยู่ในระดับใด โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านและตรงตามสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด

4 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับมากที่สุด
3 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับมาก
2 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับปานกลาง
1 หมายถึง	มีการปฏิบัติ/มีคุณลักษณะ/พฤติกรรมนั้นในระดับน้อยหรือน้อยที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		4	3	2	1
1. สภาพแวดล้อม					
1	สภาพแวดล้อมมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น สวยงาม เป็นสัดส่วน และปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้				
2	มีการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน				
3	มีพระพุทธรูปบริเวณหน้าโรงเรียน				
4	มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน				
5	มีพุทธศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ				
6	มีห้องพระพุทธศาสนาหรือลานธรรม				
7	ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน				
8	ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน 100%				
2. ผู้บริหารและการบริหารจัดการ					
9	ผู้บริหารมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานคุณธรรมในโรงเรียน				
10	ผู้บริหารกำหนดนโยบาย/แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมชัดเจน				
11	มีแผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน				
12	มีคุณธรรมอัตลักษณ์ หรือกรอบแนวคิดการดำเนินงานคุณธรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในโรงเรียน				
13	มีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานด้านคุณธรรมชัดเจน				
14	ดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน				
15	มีการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้				
16	มีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของครู อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง				
17	สามารถกระตุ้นและโน้มน้าวให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม				
18	ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ สูงสุด				
19	ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม				

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		4	3	2	1
3. ครูและการจัดการเรียนรู้					
20	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานคุณธรรมในโรงเรียน				
21	มีความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม				
22	มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนสุจริต และ โครงการโรงเรียนรักษาศีลห้า				
23	ครูและนักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเรียนทุกวัน				
24	จัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนทำโครงงานคุณธรรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 โครงงาน				
25	มีความสามารถเสริมแรงให้นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวก				
26	มีกิจกรรมโฮมรูม และจัดให้มีการสะท้อนความรู้สึกรู้สึก หรือจัดชั่วโมงกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำความดี				
27	มีการประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนเป็นประจำ				
4. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม					
28	ผู้บริหาร ครูและนักเรียนทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้				
29	ผู้บริหาร ครูและนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง				
30	มีพระมาสอนหรือร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง				
31	จัดให้มีสมุดบันทึกความดีและนักเรียนได้บันทึกความดีที่ทำทุกคน				
32	มีกิจกรรมชื่นชมคุณความดีหน้าเสาธงทุกวัน หรือในวันที่มีบุคคลทำความดี				
33	มีการจัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ/กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมให้แก่ นักเรียนทุกคน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง				

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		4	3	2	1
5. นักเรียน					
34	นักเรียนทำโครงการคุณธรรม 1 ห้องเรียน 1 โครงการ				
35	นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมด้วยตนเอง				
36	นักเรียนสามารถนำเสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมด้วยตนเอง				
37	นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบ ข้อปฏิบัติ และ ข้อตกลงของโรงเรียน				
38	นักเรียนมีพฤติกรรมดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์				
6. เครือข่ายและความร่วมมือ					
39	มีเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม				
40	ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน				
41	ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน				
42	ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรต่าง ๆ มีความเข้าใจในจุดหมาย/เป้าประสงค์การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน				
43	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานการส่งเสริมคุณธรรมภายในโรงเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง				
44	มีเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานการส่งเสริมคุณธรรมระหว่างโรงเรียน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น				

ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน (เขียนตอบเป็นข้อ ๆ)

.....

.....

ตอนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียน(เขียนตอบเป็นข้อๆ)

.....

.....

.....

กรอบการดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา
ณ ห้องประชุมห้วยฮ่องไคร้ โรงแรมฮอลิเดย์การ์เด้น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

.....

1. เปิดประชุมการสนทนากลุ่ม/แนะนำผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง ใช้เวลา 5 นาที
2. เกริ่นนำ/นำเสนอความเป็นมาของการศึกษาวิจัยโดยย่อ ใช้เวลา 15 นาที
3. เริ่มการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้เวลา 2 ชั่วโมง
4. ปิดประเด็น/สรุปการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้เวลา 10 นาที

รวมเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 2 ชั่วโมง 30 นาที

แนวทางการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมคุณธรรม

โดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชา

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม และองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความตระหนักและการรับรู้ (Awareness and Acknowledge) การมุ่งสู่แนวทางการปฏิบัติ (Action) การเยี่ยมเยียนเร่งรัดการพัฒนา (Accelerate Development) การนำพาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Achievement) การพินิจดูผลงานตามสภาพจริง (After Action Review) และ การอ้างอิง เชิดชู (Glorify) รวมทั้งรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ โดยจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 13 คน

วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม 1 คน ผู้ประสานงาน (ผู้วิจัย) 1 คน ผู้บันทึกภาพ 1 คน ผู้บันทึกเสียง 1 คน และผู้จัดบันทึก 3 คน
2. ผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มเปิดประชุม แนะนำผู้เชี่ยวชาญที่เข้าประชุม แจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมสนทนากลุ่มและชี้แจงวิธีการในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
3. ผู้วิจัยนำเสนอความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย กระบวนการในการจัดทำรูปแบบ และ รูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมโดยสังเขป
4. ผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มถามคำถามเกริ่นนำ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าประชุม อภิปรายเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม รวมทั้งเสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ โดยมีแนวคำถามตามประเด็นซึ่งมีรายละเอียดแนบท้ายนี้ ใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง 30 นาที

5. การอภิปรายเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม การเสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ ให้อภิปรายเรียงตามประเด็นคำถามตามที่กำหนด และให้ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าประชุมสนทนากลุ่มอภิปรายตามด้านความเชี่ยวชาญที่ละคนจนครบทุกคน โดยให้มีการอภิปรายสองรอบตามประเด็น หากมีเวลาเหลือให้เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญอภิปรายเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ ในรอบที่ 3

6. ให้ผู้จัดบันทึก บันทึกการประชุมสนทนาในแบบบันทึก โดยจัดบันทึกในแต่ละประเด็นอย่างละเอียด พร้อมทั้งให้บันทึกภาพและเสียงการประชุม โดยผู้บันทึกภาพและผู้บันทึกเสียง

7. ให้ผู้ประสานงานอำนวยความสะดวกในการดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม

8. ผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ปิดประเด็น/สรุปการสนทนากลุ่ม

9. ผู้วิจัยสรุปผลการบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มและกล่าวขอบคุณ

10. ผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มปิดประชุม

11. ผู้ประสานงานรวบรวมเอกสาร ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียง และผลการประชุมสนทนากลุ่ม แล้วจัดทำสรุปผลการประชุมสนทนากลุ่ม

ประเด็นคำถามในการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)
การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม
ตามแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อ

.....

คำชี้แจง

1. ประเด็นคำถามในการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญนี้ ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการถามคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาและการสร้างรูปแบบ และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและวิจัยทางการศึกษา เพื่อเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม

2. ประเด็นคำถามในการประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยคำถามหลัก (Main Question) เกี่ยวกับร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม และองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม

คำถามเกริ่นนำ

ภายหลังจากแจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การนำเสนอความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยโดยสังเขปแล้ว ให้ผู้วิจัยนำเสนอเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการวิจัย จากนั้นให้ผู้วิจัยแจ้งกระบวนการในการจัดทำรูปแบบ และตัวรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม โดยผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม โดยการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. การจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 13 คน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมายและศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่กำลังดำเนินการในขณะนี้

4. การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชာเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ และการจัดทำรูปแบบที่สมบูรณ์

จากนั้นให้ผู้ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่มถามคำถามเกริ่นนำเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมตามที่ผู้วิจัยนำเสนอ และถามคำถามตามประเด็นคำถามหลักต่อไป

ประเด็นคำถามหลัก (Main Question)

1. ประเด็นรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม (อภิปรายรอบที่ 1)

คำถาม : ท่านเห็นว่า “รูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม” โดยภาพรวม มีความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) หรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

เวลาในการอภิปราย : ท่านละไม่เกิน 5 นาที รวม 60 นาที (อภิปรายตามด้านที่เชี่ยวชาญ)

2. ประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม 6 องค์ประกอบ คือ การสร้างความตระหนักและการรับรู้ (Awareness and Acknowledge) การมุ่งสู่แนวทางการปฏิบัติ (Action) การเยี่ยมเยียนเร่งรัดการพัฒนา (Accelerate Development) การนำพาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Achievement) การพินิจดูผลงานตามสภาพจริง (After Action Review) และการอ้างอิงยกย่องเชิดชู (Glorify) (อภิปรายรอบที่ 2)

คำถาม : ท่านเห็นว่า “องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม” ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ การสร้างความตระหนักและการรับรู้ (Awareness and Acknowledge) การมุ่งสู่แนวทางการปฏิบัติ (Action) การเยี่ยมเยียนเร่งรัดการพัฒนา (Accelerate Development) การนำพาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Achievement) การพินิจดูผลงานตามสภาพจริง (After Action Review) และการอ้างอิงยกย่องเชิดชู (Glorify) มีความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมาย

และศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) หรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

เวลาในการอภิปราย : ท่านละไม่เกิน 5 นาที รวม 60 นาที (อภิปรายตามด้านที่เชี่ยวชาญ)

แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group discussion)
การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศ
โดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชชาติเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม

.....

ชื่อผู้จัดบันทึก.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

สถานที่ประชุม.....

ชื่อผู้ดำเนินการประชุม.....

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่มาประชุม

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
- 10.....
- 11.....
- 12.....

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ไม่มาประชุม

- 1.....
- 2.....
- 3.....

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

เริ่มประชุมเวลา.....

1. คำถามเกริ่นนำ

.....

.....

.....

2. ประเด็นคำถาม

ประเด็นที่ 1 รูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชารักษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันส่งเสริมคุณธรรม (อภิปรายรอบที่ 1)

คำถาม : ท่านเห็นว่า “รูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราชารักษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันส่งเสริมคุณธรรม” โดยภาพรวมมีความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy)ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) หรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

เวลาในการอภิปราย : ท่านละไม่เกิน 5 นาที รวม 60 นาที (อภิปรายตามด้านที่เชี่ยวชาญ)

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 10

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 11

.....

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 12

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราช เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม 6 องค์ประกอบ คือ การสร้างความตระหนักและการรับรู้ (Awareness and Acknowledge) การมุ่งสู่แนวทางการปฏิบัติ (Action) การเยี่ยมเยียนเร่งรัดการพัฒนา (Accelerate Development) การนำพาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Achievement) การพินิจดูผลงานตามสภาพจริง (After Action Review) และการอ้างอิงยกย่องเชิดชู (Glorify) (อภิปรายรอบที่ 2)

คำถาม : ท่านเห็นว่า “องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศโดยใช้แนวคิดตามหลักการศาสตร์พระราช เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม” ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ การสร้างความตระหนักและการรับรู้ (Awareness and Acknowledge) การมุ่งสู่แนวทางการปฏิบัติ (Action) การเยี่ยมเยียนเร่งรัดการพัฒนา (Accelerate Development) การนำพาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Achievement) การพินิจดูผลงานตามสภาพจริง (After Action Review) และการอ้างอิงยกย่องเชิดชู (Glorify) มีความเหมาะสมเชิงทฤษฎี เชิงเนื้อหา เชิงกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา (Propriety) ความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) หรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

เวลาในการอภิปราย : ท่านละไม่เกิน 5 นาที รวม 60 นาที (อภิปรายตามด้านที่เชี่ยวชาญ)

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7

.....

.....

.....

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ

เกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้
ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา
(สำหรับผู้มีประสบการณ์)

คำชี้แจง

1. เครื่องมือฉบับนี้สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านในฐานะผู้มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา
2. รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา หมายถึง โครงสร้างทางความคิดโดยใช้วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาในมิติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาบูรณาการเป็นกระบวนการนิเทศซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) เข้าใจปัญหา 2) ศึกษาแนวทาง 3) สร้างความตระหนัก 4) สัมผัสใจพัฒนา 5) นำพาปฏิบัติ และ 6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้รางวัล
3. ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือฉบับนี้ จะนำไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่าน
4. ข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นของท่านจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้แสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็นให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง
5. เครื่องมือฉบับนี้ มีเนื้อหา 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การตรวจสอบความถูกต้อง และ ความเหมาะสม ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา
ตอนที่ 2 การตรวจสอบความเป็นประโยชน์ และ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา

**ตอนที่ 1 การตรวจสอบความถูกต้อง และ ความเหมาะสม ของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้
ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อว่ามีความถูกต้อง และ มีความเหมาะสม ในการนำไปใช้
นิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา หรือไม่ โดยให้ท่าน
แสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามแต่ละข้อว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับใดแล้วทำเครื่องหมาย
✓ ลงในช่องนั้น ๆ ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นว่ามีความถูกต้องและมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นว่ามีความถูกต้องและมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง เห็นว่ามีความถูกต้องและมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นว่ามีความถูกต้องและมีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เห็นว่ามีความถูกต้องและมีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์									
	ความถูกต้อง					ความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 1 เข้าใจปัญหา										
1.ศึกษาสภาพการดำเนินส่งเสริมคุณธรรม ของโรงเรียน										
2. ศึกษาสภาพการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและชุมชน										
3.ศึกษาความต้องการในการแก้ปัญหาหรือ พัฒนาของโรงเรียน										
องค์ประกอบที่ 2 ศึกษาแนวทาง										
4. ใช้หลักการมีส่วนร่วมแบบ “3 ประสาน” ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเครือข่าย และ โรงเรียน										
5. ใช้หลักการมีส่วนร่วมแบบ “4 ร่วม” ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเครือข่าย โรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน/ชุมชน										

(ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์									
	ความถูกต้อง					ความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 6 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้รางวัล										
15. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียน										
16. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายต่างโรงเรียน										
17. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางไกล โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์										
18. ประเมินผลงานตามสภาพจริง เน้นการประเมินเชิงบวก										
19. เสริมแรงใจให้รางวัลแก่บุคคลหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ										

**ตอนที่ 2 การตรวจสอบความเป็นประโยชน์ และ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ของรูปแบบการ
นิตศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา**

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่ามีความเป็นประโยชน์ และ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ นิตศการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม ตามแนวทางศาสตร์พระราชา หรือไม่ โดยให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อข้อความแต่ละข้อว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น ๆ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

(ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์									
	ความเป็นประโยชน์					ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
องค์ประกอบที่ 4 สมัครใจพัฒนา										
9. ประชาสัมพันธ์รับสมัครโรงเรียนเข้าร่วมการพัฒนา										
10. ประชุมชี้แจงเพื่อแจ้งหลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาร่วมกัน										
องค์ประกอบที่ 5 นำพาปฏิบัติ										
11. จัดให้ความรู้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง										
12. จัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณธรรมให้โรงเรียนดำเนินการ										
13. เยี่ยมเยียนให้กำลังใจ เสริมแรง นิเทศให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนะแนวทาง										
14. จัดประชุมสะท้อนผลการดำเนินงานร่วมกับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครู										
องค์ประกอบที่ 6 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้รางวัล										
15. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียน										
16. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเครือข่ายต่างโรงเรียน ต่างเขตพื้นที่การศึกษา										
17. จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางไกล โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์										
18. ประเมินผลงานตามสภาพจริง เน้นการประเมินเชิงบวก										
19. เสริมแรงใจให้รางวัลแก่บุคคลหรือโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ										

ขอขอบคุณทุกท่าน...